

Aluehallintovirasto

Yhteisöllinen opiskeluhoito

Peruspalvelujen arviointi 2023

Albert Johanna

Eriksson Malin

Hemmi Mari-Annika

Pyykkönen Petja

Aluehallintovirastot

Opetus- ja kulttuuritoimi

Yhteisöllinen opiskeluhoito

Aluehallintovirastojen julkaisu 246/2024

ISSN-2343-3132 (Verkkajulkaisu)

ISBN 978-952-5935-81-3

30.10.2024

KUVAILULEHTI

Aluehallintovirastojen julkaisuja 246/2024

Tekijät Albert Johanna Eriksson Malin Hemmi Mari-Annika Pyykkönen Petja	Julkaisuaika 30.10.2024
	Toimeksiantajat(t) Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) Aluehallintovirastot
	Toimielimen asettamispäivä 2023
Julkaisunnimi Yhteisöllinen opiskeluhoito, peruspalvelujen arviointi 2023	
Tiivistelmä Tässä raportissa tarkastellaan yhteisöllisen opiskeluhoitoa Manner-Suomen kunnissa vuonna 2023. Raportissa selvitetään, onko opiskeluhoitosuunnitelmat hyväksytyt ja liitetty kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, miten monialainen opiskeluhoito ohjausryhmä on järjestäytynyt ja millaisia yhteistyötahoja sillä on, millaisia sisältöjä opiskeluhoitosuunnitelmaan on kirjattu, ovatko koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan liittyvät muut suunnitelmat laadittu ja ajan tasalla, miten yhteisöllisen opiskeluhoitoa toteutumisesta ja vaikuttavuutta seurataan sekä miten suunnitelmiin perehdytään ja niihin liittyviä harjoituksia järjestetään. Yhteisöllisestä opiskeluhoitosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 4 §:ssä, 9 §:ssä, 13 §:ssä, 13 a §:ssä, 14 §:ssä, 14 a §:ssä, 24 §:ssä, 25 §:ssä ja 26 §:ssä. Opiskeluhoitosuunnitelmaa (13 §, 13 a §) sekä alueellista opiskeluhoitoa yhteistyöryhmää (14 a §) koskevat pykälät ovat uusimpia ja kirjattiin lakiin vuonna 2022. Aluehallintovirastot lähettivät helmikuussa 2024 kyselyn kaikkiin Manner-Suomen kuntiin yhteisöllisen opiskeluhoitoa koskevan tilasta. Kyselyyn vastasi 207 kuntaa, jolloin vastausprosentiksi muodostui 70,6 %. Kyselyn tuloksia voidaan siten pitää melko edustavina ja kattavina. Alueellinen tarkastelu on toteutettu aluehallintovirastojen toiminta-alueiden mukaisesti. Kyselystä saatuihin tietoihin yhdistettiin vastanneiden kuntien osalta myös Tilastokeskuksen tietoja kuntien kuntatyypeistä. Määrällinen aineisto on käsitelty taulukkolaskennalla. Avoimet vastaukset on teemoiteltu ja luokiteltu esiintyvyyden mukaan. Alustavassa luokittelutyössä hyödynnettiin tekoälyä. Aluehallintovirastojen laatiman raportin mukaan opiskeluhoitosuunnitelmien päivittäminen ja hyväksyminen on pääsääntöisesti lainmukaisessa tilassa. Kuitenkin lähes joka kymmenennellä vastaajalla suunnitelman päivittämisessä ja hyväksymisessä on puutteita. Sen sijaan opiskeluhoitosuunnitelmien liittäminen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin ei ole kattavasti lainmukaisessa tilassa, vaan siinä on erilaisia puutteita noin joka toisella tai kolmannella kunnalla. Arvioinnissa todettiin myös, että oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien edustuksellisuus koulutuksen järjestäjän monialaisen opiskeluhoitoa ohjausryhmässä on varsin heikko, ja tätä osallisuutta pitää lisätä nykyisestä. Arviointitulosten mukaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa tukevat suunnitelmat on pääsääntöisesti laadittu hyvin. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimista täytyy kuitenkin ohjeistaa lisää. Kunnilla on myös tarvetta turvallisuuteen liittyvään koulutukseen, jota pitää	

järjestää suunnitelmallisesti ja riittävästi. Tuloksista ilmenee, että turvallisuutta harjoitellaan paljon, mutta erityisesti sisällesuojautumista täytyy ohjeistaa paremmin ja turvallisuuskävelyjä lisätä etenkin kaksikielisissä kunnissa. Arvioinnissa käy ilmi, että suunnitelmien kokonaisuutta on ohjeistettava paremmin, suunnitelmaprosessia terävöitettävä ja suunnitelmien keskinäissuhteita selkiytettävä. Olennaista on myös terävöittää aluehallintoviraston valvontakeinoja koulutuksen järjestäjän opiskeluhollossa niin jälkikäteisvalvonnassa kuin ennakollisessa valvonnassa eli informaatio-ohjauksessa ja täydennyskoulutuksessa.

Asiasanat
yhteisöllinen opiskeluhoito, peruspalvelujen arviointi

ISSN (painettu) -	ISBN (painettu) -	ISSN (verkkojulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-5935-81-3
Kokonaissivumäärä 68		Kieli Suomi ja ruotsi	Hinta -
Julkaisija Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto		Paino -	

INFORMATIONSSIDA

Regionförvaltningsverkens publikationer 246/2024

Sammanställd av Albert Johanna Eriksson Malin Hemmi Mari-Annika Pyykkönen Petja	Utgivningsdatum 30.10.2024
	Uppdragsgivare Undervisnings- och kulturministeriet Regionförvaltningsverket
	Datum för tillsättandet av organet 2023
Publikationens titel Generellt inriktad elevhälsa, Utvärdering av basservicen 2023	
Referat I denna rapport granskas läget för generellt inriktad elevhälsa i kommunerna i Fastlandsfinland 2023. I rapporten utreds om elevhälsoplanerna har godkänts och fogats till kommunens välfärdsplan för barn och unga, hur den sektorsövergripande styrgruppen för elevhälsan har organiserats och hurdana samarbetspartner den har, hurdan innehåll som har antecknats i elevhälsoplanen, om utbildningsanordnarens övriga planer i anslutning till elevhälsoplanen har utarbetats och uppdaterats, hur genomförandet och effektiviteten av den generellt inriktade elevhälsan följs upp samt hur man förkovrar sig i planerna och ordnar övningar i anslutning till dem. Bestämmelser om generellt inriktad elevhälsa finns i 4 §, 9 §, 13 §, 13 a §, 14 §, 14 a §, 24 §, 25 § och 26 § i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013). Paragraferna om elevhälsoplanen (13 §, 13 a §) och den regionala samarbetsgruppen för elevhälsa (14 a §) är de nyaste och fogades till lagen 2022. Regionförvaltningsverken skickade i februari 2024 en enkät till alla kommuner i Fastlandsfinland om den generellt inriktade elevhälsans läge. Enkäten besvarades av 207 kommuner, varvid svarsprocenten blev 70,6 procent. Resultaten av enkäten kan således anses vara rätt så representativa och heltäckande. Den regionala granskningen har genomförts i enlighet med regionförvaltningsverkens verksamhetsområden. I fråga om de kommuner som besvarade enkäten kombinerades uppgifterna från enkäten också med Statistikcentralens uppgifter om kommunernas kommuntyper. Det kvantitativa materialet har behandlats i tabellform och de öppna svaren har indelats i teman och klassificerats enligt förekomst. Artificiell intelligens utnyttjades under det preliminära klassificeringsarbetet. Enligt regionförvaltningsverkens rapport överensstämmer uppdateringen och godkännandet av elevhälsoplanerna i regel med lagen. Det finns dock brister i uppdateringen och godkännandet av planen hos nästan var tionde respondent. Däremot är kopplingen av elevhälsoplanerna till kommunens välfärdsplaner för barn och unga inte i ett lagenligt tillstånd på ett heltäckande sätt, utan det förekom olika brister i ungefär varannan eller var tredje kommun. I utvärderingen konstaterades också att elevernas, studerandenas och vårdnadshavarnas representativitet i utbildningsanordnarens styrgrupp för sektorsövergripande elevhälsa är mycket svag, och denna delaktighet bör ökas jämfört med nuläget. Enligt utvärderingsresultaten har planer som stöder den generellt inriktade elevhälsan i regel utarbetats väl, men man bör dock ge mer anvisningar om utarbetandet av likabehandlings- och jämställdhetsplaner. Kommunerna har också behov av säkerhetsrelaterad utbildning som	

ska ordnas systematiskt och i tillräcklig utsträckning. Av resultaten framgår att man övar mycket på säkerhet, men i synnerhet bör man ge bättre anvisningar om att söka skydd inomhus och öka antalet säkerhetspromenader särskilt i tvåspråkiga kommuner. Av utvärderingen framgår att man bör ge bättre anvisningar om planhelheten, skärpa planeringsprocessen och förtydliga planernas inbördes relationer. Det är också viktigt att skärpa regionförvaltningsverkets tillsynsmetoder i fråga om utbildningsanordnarens elevhälsa både i tillsynen i efterhand och i den förebyggande tillsynen, dvs. informationsstyrningen och fortbildningen.

Ämnesord

Flexibel grundläggande utbildning, FLEX, Utvärdering av basservicen

ISSN (tryckt) -	ISBN (tryckt) -	ISSN (webbpublikation) 2343-3132	ISBN (webbpublikation) 978-952-5935-81-3
Sidantal 68	Språk Svenska och finska		Pris -
Utgivare Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland		Tryckeri -	

Sisällysluettelo

1 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	9
1.1 Johtopäätökset	9
1.2 Toimenpide-ehdotukset	12
2 Arviointiasetelma	13
3 Johdanto	14
3.1 Yhteisöllisen opiskeluhuollon sisällöstä, rakenteista ja tavoitteista	14
3.2 Yhteisöllisen opiskeluhuollon säädösperusta	15
3.2.1 Lista keskeisistä yhteisöllisen opiskeluhuollon säädöksistä ja määräyksistä	19
3.2.2 Kolme opiskeluhuollon ryhmää	19
3.2.3 Opiskeluhooltosuunnitelmat	21
3.2.4 Viranomaisten vastuut opiskeluhuollossa	22
3.2.5 Selvitykset, tutkimukset, arvioinnit ja oppaat	23
3.3 Toimintaympäristö	29
3.4 Arvioinnin toteutus	30
4. Tuloksia yhteisöllisen opiskeluhuollon tilasta Manner-Suomen kunnissa vuonna 2023	33
4.1 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §)	33
4.2 Koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä ja yhteistyötahot (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §)	36
4.3 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman sisältö	40
4.4 Koulutuksen järjestäjän yhteisöllistä opiskeluhooltosuunnitelmaa tukevat suunnitelmat ja toimenpiteet	43
4.4.1 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	44
4.4.2 Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle	45
4.4.3 Yhdenvertaisuussuunnitelma	46
4.4.4 Tasa-arvosuunnitelma	48

4.4.5 Järjestyssäännöt	49
4.4.6 Pelastussuunnitelma	51
4.4.7 Valmiussuunnitelma	52
4.4.8 Yhteenveto koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan liittyvistä suunnitelmista	53
4.5 Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta	56
4.5.1 Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta seurattiin suunnitelmallisesti monin tavoin	56
4.6 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan perehdyttäminen ja harjoittelu	59
4.6.1 Koulun henkilökuntaa perehdytettiin yhteisölliseen opiskeluhooltoon	59
4.6.2 Oppilaitoksissa järjestettiin turvallisuusharjoituksia vaihtelevasti	59
4.6.3 Huoltajia tiedotettiin yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumisesta	61
5 Arviointiryhmä	62
6 Tietolähteet	63
7 Taulukot, kuvat ja kuvat	65

1 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

1.1 Johtopäätökset

1. **Opiskeluhooltosuunnitelmien päivittäminen ja hyväksyminen oli pääsääntöisesti lainmukaisessa tilassa.**

Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta tuli voimaan 1.1.2023 hyvinvointialueiden aloittamisen myötä. Arvioinnissa nousi esiin, että lain 13 §:ssä määriteltyt opiskeluhooltosuunnitelmat on pääsääntöisesti päivitetty ja hyväksytty vuosina 2023–2024. Kuitenkin 8,7 % vastaajista oli päivittänyt ja hyväksynyt ne ennen vuotta 2023, eli suunnitelmat eivät voineet olla ajantasaisia. Kokonaisuudessaan opiskeluhooltosuunnitelma puuttui 3,6 %:lla vastaajista. Opiskeluhooltosuunnitelman päivittämisessä ja hyväksymisessä oli myös melko suuria alueellisia eroja.

Opiskeluhooltosuunnitelmien päivittäminen ja hyväksyminen on siis pääsääntöisesti, mutta ei tältä osin kattavasti lainmukaisessa tilassa.

2. **Opiskeluhooltosuunnitelmien liittäminen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin ei ollut kattavasti lainmukaisessa tilassa.**

Koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmat on liitetty lastensuojelulain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan täysin tai osittain 49,5 %:lla Manner-Suomen kunnista. Tekeillä asia on 30 %:lla kunnista.

Opiskeluhooltosuunnitelmien liittäminen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin ei siis ole kattavasti lainmukaisessa tilassa.

Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on hyväksytty vain 68,9 %:ssa vastanneista kunnista, eikä asia ole siis kattavasti lainmukaisessa tilassa. Arvioinnissa kävi ilmi, että 31 vastaajaa (15,0 %) ei tiennyt, oliko koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaa liitetty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja hyväksytty sen osana. Tietoisuus lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta on näin ollen vielä vajavaista.

3. **Oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus koulutuksen järjestäjän monialaisen opiskeluhoollon ohjausryhmään oli heikko.**

Osallisuus nousi esiin Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnissa *Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa* (Julkaisut 4:2018) siten, että siinä todettiin, että asiassa on vielä monin paikoin terävöittämistä. Ilmiö toistui tämän arvioinnin vastauksissa. Oppilas tai opiskelija kuului vain noin joka viidenteen koulutuksen järjestäjän monialaiseen opiskeluhoollon ohjausryhmään. Kaksikielisistä kunnista vain yhdessä oli oppilas- tai opiskelijaedustus ohjausryhmässä. Kun osallisuutta peilataan asioihin, joita koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmissa käsiteltiin,

oppilaiden ja opiskelijoiden suurempi osallisuus myös koulutuksen järjestäjän monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmään olisi suotavaa.

Huoltajien osallisuus (23,3 %) koulutuksen järjestäjän monialaisissa opiskeluhuollon ohjausryhmissä oli ainoastaan hieman oppilaita ja opiskelijoita (21,8 %) parempi. Kaksikielisissä kunnissa huoltajien edustus ohjausryhmässä oli vielä harvinaisempaa, vain 8 %. Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitelman toteutumisesta viesti kotien kanssa vain 49,5 % Manner-Suomen kunnista.

4. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa tukevat suunnitelmat oli pääsääntöisesti laadittu hyvin.

Jokaisella vastaajalla oli suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle, ja sitä päivitettiin hyvin. Jokainen vastaaja oli myös laatinut pelastussuunnitelman. Lähes jokainen vastaaja oli tehnyt suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Järjestyssäännöt oli lähes jokaisella vastaajalla, ja ne päivitettiin melko usein. Valmiussuunnitelmaa päivitettiin melko usein.

Yhdenvertaisuussuunnitelma oli tehty melko kattavasti, mutta sen kohdalla oli alueellista hajontaa, ja esimerkiksi Lounais-Suomessa yhdenvertaisuussuunnitelma puuttui joka kymmenenneltä vastaajalta. Yhdenvertaisuussuunnitelma oli tekeillä 5,4 %:lla vastaajista, sitä ei ollut olemassa ollenkaan 2,5 %:lla vastaajista ja siitä ei ollut tietoa 2,5 %:lla vastaajista. Yhdenvertaisuussuunnitelman kohdalla on tärkeää huomata, että vaikka koulutuksen järjestäjä linjaisi sen, se pitää lainsäädännön mukaan kuitenkin laatia myös oppilaitoskohtaisesti.

Tasa-arvosuunnitelman oli laatinut 97,5 % vastaajista. Koulutuksen järjestäjä oli linjannut suunnitelman kolmella neljästä vastaajasta. Lain naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta mukaan tasa-arvosuunnitelma on laadittava oppilaitoskohtaisesti yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa, ja se voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa. Tasa-arvosuunnitelmaa täytyy tarkastella vuosittain tai se voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Kyselyn vastauksista ilmenee, että joka viides tasa-arvosuunnitelma kuitenkin päivitettiin harvemmin, oli vasta tekeillä, puuttui kokonaan tai siitä ei ollut tietoa. Tämä on selkeään lainkohtaan suhteutettuna liian harvoin.

Suunnitelmien tarkoituksena on taata oppilaille ja opiskelijoille turvallinen, oikeudenmukainen ja yhdenvertainen arki sekä olla osa oppilaitoksen johtamisen selkärankaa, ohjekirjaa ja työkalupakkia. Ne voivat myös lisätä osallisuutta. Siksi suunnitelmat on tehtävä laadukkaasti, koko henkilöstön täytyy tuntea ne ja niiden pitää olla ajan tasalla.

5. Kunnilla on tarve turvallisuuteen liittyvään koulutukseen.

Suunnilleen yhtä moni piti tarpeellisenä ja tarpeettomana valmiussuunnitteluun liittyvää henkilöstökoulutusta ja muuta tukea.

Epätietoisien määrä oli suuri. Henkilöstökoulutuksen ja tuen tarpeessa nousivat esiin valmiussuunnitelmat, vastuiden selvittäminen, toimintakorttien ohjeistus, turvallisuuskoulutus sekä myös hyvin käytännönläheiset aiheet, kuten ensiapukoulutus, alkusammutuskoulutukset ja väestönsuojajoitajien koulutus.

6. Turvallisuutta harjoitellaan paljon, sisällesuojautumista vähän.

Rakennuksesta poistumista harjoitteli 99 % vastaajista. Turvallisuuskävelyitä teki 86,2 % suomenkielisten kuntien ja 60 % kaksikielisten kuntien vastaajista. Sisällesuojautumista harjoitteli ainoastaan 68,7 % vastaajista. Tässä oli kuntaryhmittäin selkeitä eroja. Sisällesuojautumista oli harjoiteltu selkeästi vähemmän maaseutumaisissa kunnissa verrattuna taajaan asuttuihin ja kaupunkimaisiin kuntiin.

Rakennuksesta poistumista harjoiteltiin siis lähes kaikkialla, mikä on ensiarvoisen tärkeää esimerkiksi tulipalon varalta. Myös turvallisuuskävelyitä järjestettiin paljon, joten henkilökunta ja oppilaat oletettavasti tuntevat rakennuksen, jossa he viettävät koulupäivän. Sisällesuojautumista harjoiteltiin varsin vähän, eli esimerkiksi väkivalta- tai säteilyvaaratilanteisiin ei ole varauduttu läheskään kaikkialla. Ero kaksikielisten kuntien ja Manner-Suomen keskiarvon välillä turvallisuuskävelyissä herättää kysymyksen mistä tämä johtuu, onko esimerkiksi ruotsinkielistä turvallisuuskoulutusta tarjolla tarpeeksi.

7. Suunnitelmien kokonaisuus on haasteellinen.

Kun tarkastellaan kuntakyselyn vastauskokonaisuutta, nousee esiin hajanaisuutta eri suunnitelmien hallitsemisessa. Arvioinnin perusteella on aiheellista kysyä, tulisiko suunnitelmakokonaisuutta ohjeistaa paremmin ja selkiyttää niin, että suunnitelmien keskinäissuhteet hahmottuvat paremmin opiskeluhuoltosuunnitelmien päivittämisessä ja hyväksymisessä, opiskeluhuoltosuunnitelmien liittämässä kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin sekä yhteisöllistä opiskeluhoitoa tukevissa suunnitelmissa.

8. Valvontatoimivalta: valvonnan keinovalikoima vaatii kehitystyötä.

Aluehallintovirastoilla on toimivalta valvoa, että koulutuksen järjestäjä huolehtii opiskeluhuollosta oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti. Valvonta ei kuitenkaan toteudu yhteisöllisessä opiskeluhuollossa, koska valvontakeinoista ei ole säädetty laissa.

1.2 Toimenpide-ehdotukset

1. Opiskeluhooltosuunnitelmien päivittäminen ja hyväksyminen pitää saattaa lainmukaiseen tilaan jokaisessa kunnassa.
2. Opiskeluhooltosuunnitelmien liittäminen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin täytyy saattaa lainmukaiseen tilaan jokaisessa kunnassa. Tietoisuutta lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta pitää lisätä.
3. Oppilaiden ja opiskelijoiden sekä huoltajien osallisuutta osallisuutta koulutuksen järjestäjien monialaisissa opiskeluhoollon ohjausryhmissä täytyy selkeästi lisätä nykyisestä.
4. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa tukeviin suunnitelmiin pitää ohjeistaa erityisesti yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimista.
5. Yhteisöllisessä opiskeluhoolllossa on järjestettävä suunnitelmallisesti ja riittävästi henkilöstökoulutusta ja muuta tukea.
6. Turvallisuusharjoituksia täytyy tukea erityisesti sisällesuojautumisessa esimerkiksi väkivalta- tai säteilyvaaratilanteen varalta. Turvallisuuskävelyjä tulisi lisätä etenkin kaksikielisissä kunnissa. Tärkeää on koulutuksen ja tuen varmistaminen sekä suomeksi että ruotsiksi.
7. Suunnitelmien kokonaisuutta pitää ohjeistaa paremmin, terävöittää suunnitelmaprosessia ja selkiyttää suunnitelmien keskinäissuhteita.
8. Aluehallintoviraston valvontakeinoja yhteisöllisessä opiskeluhoolllossa on tarpeen tarkentaa lainsäädännössä. Valvonnan lisäksi täytyy varmistaa ennakkollisen valvonnan, eli informaatio-ohjauksen ja täydennyskoulutuksen, suunnitelmallinen hyödyntäminen.

2 Arviointiasetelma

Taulukko 1. Aluehallintovirastojen peruspalveluiden arviointi 2023, yhteisöllisen opiskeluhoollon arviointiasetelma.

Kriteerit	Arviointikysymykset	Indikaattorit	Palvelutavoitteet / hyvä palvelutaso	Tietolähteet
Opetuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä	Ohjausryhmän kokoonpano	Eri toimijoiden edustus (ml. kieliryhmät), aikataulut, ym.	Eri toimijoiden edustus (ml. kieliryhmät), aikataulut, ym.	Kuntakysely
Opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelma	Onko opiskeluhoollon suunnitelma päivitetty lakimuutoksen mukaiseksi?	Päiväys	Päivitetty uuden lain mukaiseksi, 1.1.–31.7.2023	Kuntakysely
	Onko Opetussuunnitelman luku 8 on päivitetty OPH:n määräyksen mukaisesti? (OPH-4606-2022)	Päiväys	Päivitetty uuden lain mukaiseksi, 1.1.–31.7.2023	Kuntakysely
	Toiminta	- opiskeluhoollon ja -palvelun arviointi - yhteisöllisen opiskeluhoollon edistäminen - yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa - kriisisuunnitelma sekä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	Mainitut asiat löytyvät järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmasta	Kuntakysely
	Miten seuranta (omavalvonta) toteutuu?	Seuranta on suunniteltua	Omavalvontasuunnitelma tai vastaavaa löytyy	Kuntakysely
	Onko järjestäjällä kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoollon suunnitelma?	(yhteensä kymmenen eri koulutusmuotoa)	Jokaista järjestäjän toteutuvaa koulutusmuotoa kohden löytyy opiskeluhoollon suunnitelma.	Kuntakysely
Tiedottamis- ja ohjausvelvollisuus	Miten tiedottaminen ja ohjaus toteutuvat?	Moninainen, avoin, saavutettava, selkokielinen, monikielinen, henkilökohtainen	Kieliryhmät huomioituna	Kuntakysely

3 Johdanto

3.1 Yhteisöllisen opiskeluhuollon sisällöstä, rakenteista ja tavoitteista

Opiskeluhuollosta ja sen järjestämisestä säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Muutoksen Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin on tuonut hyvinvointialueiden aloittaminen ja sen myötä 1.1.2023 voimaan astunut Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (377/2022).

Opiskeluhuollon kokonaisuuteen kuuluvat yhteisöllinen opiskeluhuolto ja yksilökohtainen opiskeluhuolto. Opiskeluhuolto järjestetään ensisijaisesti kouluissa ja oppilaitoksissa.

Kuva 1. Opiskeluhuollon kokonaisuus. Lähde: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhuolto>

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa koulujärjestelmäämme ja merkittävä hyvinvoinnin resurssi. Yhteisöllinen opiskeluhuolto kuuluu opiskeluhuollon kokonaisuuteen. Se on ensisijaista, ehkäisevää ja kuuluu kaikille. Sen tarkoituksena ja tavoitteena on luoda oppilaille ja opiskelijoille turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja tukea näin koko kouluyhteisön hyvinvointia.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on erityisesti ennaltaehkäisevää työtä. Kaikki monialaiset toimijat tekevät sitä yhdessä, jotta oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi ja lapsen etu toteutuvat. Yhteisöllinen opiskeluhoitotyö kuuluu kaikille koulun ja oppilaitoksen toimijoille. Siksi jokaisen viranomaisen ja työntekijän, joka työskentelee oppilaan ja opiskelijan kanssa tai vastaa opiskeluhoitopalveluista, pitää edistää tehtävissään sekä oppilaiden ja opiskelijoiden että koko koulu- ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia ja yhteistyötä huoltajien kanssa.

Ensisijainen vastuu yhteisön hyvinvoinnista on koulun tai oppilaitoksen henkilökunnalla. Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä työtä johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö, joka on useimmiten rehtori tai johtaja. Opiskeluhoitopalvelujen työntekijät eli psykologit, kuraattorit, terveydenhoitajat ja lääkärit osallistuvat yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön. Yhteisöllisen opiskeluhoillon rinnalla on yksilökohtainen, ehkäisevä ja tukea antava opiskeluhoito, joka täydentää yhteisöllistä opiskeluhoitoa.

Yhteisöllisessä opiskeluhoilossa huolehditaan oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisesta, hyvinvoinnista, terveydestä, sosiaalisesta vastuullisuudesta, vuorovaikutuksesta ja osallisuudesta sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllinen opiskeluhoito on oppilaskeskeistä: sen keskiössä ovat oppilaan ja opiskelijan tarpeet ja lapsen etu sekä oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuus oman ja yhteisen hyvinvoinnin edistämiseen ja kouluyhteisön päätöksiin. Tärkeää on muun muassa opiskelijoiden yhteisöllisyys, hyvinvointi ja viihtyvyys, yksilöllisyys, luottamuksellisuus, tasavertaisuus, kulttuurinen ja sosiaalinen monimuotoisuus, varhainen tuki sekä kodin ja koulun yhteistyö. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät näkökohdat otetaan huomioon kaikessa arjen toiminnassa: opetuksen sisällöissä, menetelmissä ja käytännön järjestelyissä sekä muussa toiminnassa kuten välitunneilla ja ruokailutilanteissa.

Yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Se perustuu aina oppilaan tai opiskelijan ja hoitajan vapaaehtoisuuteen, ja sen toteuttaminen edellyttää aina suostumusta. Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteuttaa monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti lapsen, oppilaan tai opiskelijan tueksi. Myös opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut erityisoppilaitoksissa ovat osa yksilökohtaisen opiskeluhoillon kokonaisuutta.

Tässä peruspalveluiden arvioinnissa keskitytään ensisijaisesti opetuksen järjestäjän vastuulla olevaan yhteisölliseen opiskeluhoitoon.

3.2 Yhteisöllisen opiskeluhoillon säädösperusta

Yhteisöllisestä opiskeluhoilosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Sen 4 §:n mukaan yhteisöllisellä opiskeluhoilolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa tekevät kaikki opiskeluhoillon toimijat. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Lain 6 §:ssä säädetään, että opetussuunnitelman mukaisella ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoilolla tarkoitetaan opetuksen tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaista toimintaa. Sen avulla tuetaan sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia että terveellisen ja turvallisen

oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä, ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Näin tuetaan oppimista ja tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia mahdollisimman varhain. Opetuksen toteuttamisesta ja oppimisen tukitoimista säädetään tarkemmin koulutusta koskevissa laeissa. Niistä määrätään opetussuunnitelmien perusteissa.

Lain 9 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhoitosuunnitelman toteutumisesta. Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskeluhoito yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Lain 9 §:n 2. ja 3. momentissa säädetään psykologi- ja kuraattoripalveluista, 4. momentissa koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja 5. momentissa opiskelijan oikeudesta maksuttomaan opiskeluhooltoon.

Lain 13 §:ssä säädetään koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmasta, joka sen on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi. Suunnitelman pitää sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*). Pykälän 2. momentissa säädetään tiedoista, jotka koulutuksen järjestäjän täytyy kirjata suunnitelmaan opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten:

- 1) arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista
- 2) oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi
- 3) yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
- 4) suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §:n mukaisesti.

Pykälän 3. momentin mukaan tämä suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhoitopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Pykälän 4. momentissa säädetään, että Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta. Siltä osin kuin määräykset koskevat opiskeluhoitopalveluja, Opetushallitus valmistelee edellä mainitut määräykset yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Pykälän 5. momentissa todetaan, että koulutuksen järjestäjän on seurattava opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkistettava sitä tarvittaessa. 6. momentin mukaan kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat pitää liittää lastensuojelulain 12 §:n 1. momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Edellä kerrottiin koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmasta, joka on myös kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman liite. Nämä eri

koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmat ovat alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman perustana, josta säädetään lain 13 a §:ssä. Sen 1. momentin mukaan hyvinvointialueella täytyy olla hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhooltopalvelujen järjestämiseksi valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma, joka hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja on tarkistettava tarvittaessa. Pykälän 2. momentissa säädetään, että alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma perustuu 13 §:ssä tarkoitettuihin hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmiin, ja sen pitää sisältää

- 1) opiskeluhooltopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet
- 2) suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi
- 3) hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhooltopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet
- 4) suunnitelma opiskeluhooltopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta
- 5) toimenpiteet alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi.

Pykälän 3. momentissa todetaan, että alueellisessa opiskeluhooltosuunnitelmassa on huomioitava opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutuminen opiskeluhooltopalveluissa. Pykälän 4. momentissa säädetään, että alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma täytyy liittää lastensuojelulain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Tästä säädetään lain 14 §:ssä. Tämä opiskeluhoollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Pykälän 2. momentissa tarkennetaan, että oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä tai muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä. Oppilaitoskohtaista opiskeluhooltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Pykälän 3. momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhooltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista muilta osin. Opiskeluhooltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Pykälän 4. momentissa säädetään, että yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan suostumuksella. Jos hänellä ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, suostumuksen voi antaa hänen huoltajansa. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Pykälän 5. momentissa tarkennetaan, että kun käsitellään yksittäistä opiskelijaa koskevaa asiaa tai opiskelijaryhmää koskevaa asiaa siten, että yksittäisten opiskelijoiden henkilöllisyys on tunnistettavissa, on otettava huomioon, mitä 18

ja 19 §:ssä säädetään. Lisäksi 6. momentissa todetaan, että asiantuntijaryhmän jäsen ei saa käyttää asiantuntijaryhmän jäsenenä saamiaan salassa pidettäviä tietoja muuhun kuin opiskeluhuoltoon liittyvään tehtävään.

Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmästä säädetään 14 a §:ssä. Sen 1. momentissa säädetään, että hyvinvointialueen on yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä. Jos hyvinvointialueen alueella on kunnan lisäksi muita koulutuksen järjestäjiä, heidän pitää olla edustettuina yhteistyöryhmässä. Yhteistyöryhmässä täytyy lisäksi olla alaikäisten vanhempien tai huoltajien sekä opiskelijoiden edustajia, opiskeluhuollon työntekijöiden edustajia sekä tarvittaessa muita yhteistyötahoja. 2. momentin mukaan yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. Sen tehtävänä on

- 1) valmistella alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle
- 2) seurata alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista ja lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista
- 3) käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhuollon yhteistyökysymyksiä
- 4) huolehtia muista kuin kohdissa 1–3 tarkoitetuista, sille erikseen annettavista tehtävistä.

3. momentissa todetaan, että kaksikielisen hyvinvointialueen alueellisessa opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä on oltava kummankin kansalliskielen edustus. Hyvinvointialueella, johon kuuluu saamelaiden kotiseutualueeseen kuuluvia kuntia, on alueellisessa yhteistyöryhmässä oltava saamenkielisten edustus.

Opiskeluhuollon valtakunnallisesta ohjauksesta säädetään lain 24 §:ssä. Sen mukaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita tai muussa määräyksessä. Yksilöllisen opiskeluhuollon palveluja ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Opiskeluhuollon seurannasta ja arvioinnista säädetään lain 25 §:ssä. 1. momentissa säädetään, että Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti. 2. momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhuoltoon koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava. 3. momentissa säädetään, että koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava opetushallintoviranomaiselle sekä Terveiden- ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot.

Opiskeluhuollon valvonnasta säädetään lain 26 §:ssä. Sen 1. momentin mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan

opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. 3. momentin mukaan aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä tarkoitetun opiskeluhuollon tämän lain mukaisesti.

Yhteisöllisestä opiskeluhuollosta määrätään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 luvussa 8. Se erittelee oppilaan turvallisen opiskeluympäristön osina fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden. Luvussa todetaan koulun järjestyssäännöistä sekä opetuksen järjestäjän suunnitelmasta oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Toimintatavat kattavat myös koulukuljetukset, tapaturmien ennaltaehkäisy ja tietoturvallisuuden.

3.2.1 Lista keskeisistä yhteisöllisen opiskeluhuollon säädöksistä ja määräyksistä

- Perusopetuslaki (628/1998), 31 a §
- Lukiolaki (714/2018), 32 §
- Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), 99 §
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), 4 §, 9 §, 13 §, 13 a §, 14 §, 14 a §, 24 §, 25 §, 26 §
- Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (377/2022)
- Terveystoimilaki (1326/2010), 15 a §
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014), 5 §, 27 c §
- Hallituksen esityksessä eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (67/2013)
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 8
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019, luku 4.

3.2.2 Kolme opiskeluhuollon ryhmää

Olenaisia ammatillisia toimijaryhmiä yhteisöllisen opiskeluhuollon asioissa ovat alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä sekä oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä, jossa toimii koulutuksen järjestäjän nimeämä ryhmän johtaja.

Kuva 2. Yhteisöllisen opiskeluhoollon ryhmät ja suunnitelmat.

Alueellinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä toimii hyvinvointialueen sekä koulutuksen järjestäjien yhteistyöelimenä. Yhteistyöryhmä valmistelee hyvinvointialueelle alueellisen opiskeluhoollonsuunnitelman. Alueellinen opiskeluhoollonsuunnitelma pohjautuu alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhoollon suunnitelmiin ja se liitetään osaksi hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa. Opiskeluhoollon suunnitelman lisäksi yhteistyöryhmä seuraa alueellisen opiskeluhoollonsuunnitelman toteutumista ja arvioi opiskeluhoollon palvelujen, koulutuksen järjestäjien sekä muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistyön toteutumista.

Koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen.

Koulu- tai oppilaitoskohtainen opiskeluhoolloryhmä vastaa yhteisöllisen työn suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Koska työ kohdentuu koko opiskeluyhteisöön, voidaan opiskeluhoolloryhmässä käsitellä asioita vain yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Työtä voidaan myös kohdentaa tietyille luokka-asteille tai ryhmille, esimerkiksi koulun aloittamis- tai päätösvaiheeseen tai jossakin ryhmässä ilmenneen ongelman perusteella. Yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä voidaan kehittää ja edistää esimerkiksi

- koulun ilmapiiriä
- koulutyön ja opintojen järjestämistä hyvinvointia tukevasti
- vuorovaikutus- ja mielenterveystaitojen sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävien elintapojen tukemista
- työrauhaa
- opintojen etenemistä

- terveellistä ja turvallista ympäristöä
- osallisuutta
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisyä.

Opiskelijoiden ja huoltajien osallisuuden vahvistaminen sekä yhteistoiminta oppilaitoksen ulkopuolelle ovat tärkeitä tehtäviä. Koska opiskeluhuoltoryhmässä ei käsitellä yksittäistä oppilasta tai opiskelijaa koskevia asioita, voivat työskentelyyn osallistua myös oppilaat, opiskelijat, huoltajat ja ulkopuoliset yhteistyökumppanit käsiteltävän aiheen edellyttämällä tavalla. Tarvittaessa ryhmä voi kuulla asiantuntijoita. Opiskeluhuoltoryhmä voi myös

- koota opiskeluhuoltoa koskevaa tietoa eri lähteistä
- luoda rakenteita ja toimintatapoja yhteisölliselle ja ennaltaehkäisevälle työlle
- huolehtia eri toimijoiden osallisuudesta
- valmistella opiskeluhuoltosuunnitelmaa ja siihen liittyviä suunnitelmia, kuten turvallisuussuunnitelmia tai yhdenvertaisuussuunnitelmia
- tiedottaa opiskeluhuollosta
- kehittää, seurata ja arvioida omia toimintatapojaan sekä yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä.

Ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista päätetään paikallisesti.

Myös muut oppilaitoksessa työskentelevät työntekijät, kuten talonmies tai kouluisäntä ja ruokailu- tai siivouspalvelujen henkilöstö, osallistuvat yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen oppilaitoksessa.

Yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen on oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän keskeinen tehtävä. Ryhmä vastaa myös opiskeluhuollon kokonaisuuden suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista koulussa ja oppilaitoksessa.

3.2.3 Opiskeluhuoltosuunnitelmat

Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteutetaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti. Yhteisöllisen opiskeluhuollon järjestämisestä vastaa koulutuksen järjestäjä, eli kunta tai yksityinen koulutuksen järjestäjä, joka laatii koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman yhdessä oppilaitosten henkilöstön, opiskeluhuoltopalvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhuoltosuunnitelmassa koulutuksen järjestäjä linjaa opiskeluhuollon toteuttamisen tavoitteet, keskeiset periaatteet, toimenpiteet sekä seurannan tai omavalvonnan. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman tietoja hyödynnetään hyvinvointialueen alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisessa.

Oppilaitoskohtaisesti koulutuksen järjestäjä kirjaa

- arvion opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

- oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi
- toimet yhteistyön järjestämiseksi opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
- suunnitelman opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjä seuraa opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkistaa sitä tarvittaessa. Koulutuksen järjestäjällä on myös tiedottamis- ja ohjausvelvollisuus.

Opiskeluhuoltosuunnitelmat ovat osa suunnitelmakokonaisuutta, johon kuuluvat muun muassa

- suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle
- suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi
- tasa-arvosuunnitelma
- järjestyssäännöt
- valmiussuunnitelma
- pelastussuunnitelma
- ehkäisevä päihdetyö
- poissaolojen ehkäiseminen.

3.2.4 Viranomaisten vastuut opiskeluhuollossa

Opiskeluhuoltoa koskevasta lainsäädännöstä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Opiskeluhuoltopalveluja, eli koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä kuraattori- ja psykologipalveluja koskeva lainsäädäntö on sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla.

Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja tavoitteista sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyöstä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa opiskeluhuoltopalvelujen ohjaamisesta ja kehittämisestä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. He kokoavat vuosittaisella kouluterveyskyselyllään tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä opiskeluhuollosta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kokoaa myös seurantatietoja opiskeluhuollosta ja opiskeluhuoltopalveluista.

Aluehallintovirastojen toimivaltuuksiin kuuluu valvoa, että koulutuksen järjestäjä järjestää opiskeluhuollon oppilas- ja opiskelijahuoltolain opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti. Yhteisöllisen opiskeluhuollon valvonta ei ole toteutunut, koska valvontakeinoista ei ole säädetty lainsäädännössä. Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehallintovirastot valvovat opiskeluhuoltopalvelujen, eli koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien, toimintaa.

Viranomaisten verkkosivuilla on ohjeita yhteisöllisen opiskeluhuollon järjestämiseen tai toteuttamiseen.

3.2.5 Selvitykset, tutkimukset, arvioinnit ja oppaat

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Siinä säädetään muun muassa esi- ja perusopetuksessa olevan oppilaan sekä lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskeluhuoltoon. Lisäksi laissa säädetään opiskeluhuollon järjestämisestä. Muutoksen oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin toi laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta, joka astui voimaan 1.1.2023 hyvinvointialueiden aloittamisen myötä. Tässä esitetyt selvitykset ja tutkimukset ajoittuvat aikaan ennen edellä mainittua muutosta.

Tässä tekstissä esiin nostetut taustamateriaalit on järjestetty julkaisuvuoden mukaan, jotta lukija voi hahmottaa asiaan liittyvät lainsäädännön muutokset ja niiden vaikutuksen tuotettuun materiaaliin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on tuottanut useita oppaita lainsäädännön toimeenpanon ja koulujen työn tukemiseksi:

- Perälä M-L, Hietanen-Peltola M, Halme N, Kanste O, Pelkonen M, Huurre T, Pihkala J, Heiliö P-L (2015), [Monialainen opiskeluhuolto ja sen johtaminen](#), Opas 36/2015, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Oppaan tarkoituksena on ollut tukea lain toimeenpanoa ennen kaikkea johtamisen ja monialaisen yhteistyön vahvistamisen näkökulmista. Ohjeistuksella on pyritty auttamaan opiskeluhuollon suunnittelua osana kuntien ja kuntayhtymien toimintaa ja palveluja sekä yksityisen koulutuksen järjestäjän opiskeluhuollon suunnittelua.

- Hietanen-Peltola, Marke ym. (toim) (2015): [Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen](#). THL, Ohjaus 7 ja siihen liittyvän Tiedä ja toimi -kortti: [Oppilaitosympäristön ja -yhteisön monialainen tarkastaminen](#) (2015) Tiedä ja toimi -kortti, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Oppaan tavoitteena on tukea oppilaitosten tarkastusten monialaista toteutusta. Siinä selkiytetään monelle eri toimijalle säädettyjä tehtäviä, jotka liittyvät oppilaitosympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta ja yhteisön hyvinvoinnista huolehtimiseen sekä näiden edistämiseen lainsäädännössä. Oppaassa esitellään oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin monialaisen tarkastamisen malli. Siihen sisältyy terveydenhuoltolain oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta, joka kuuluu koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäviin ja tehdään kolmen vuoden välein. Nämä tarkastukset on toteutettava laajassa yhteistyössä eri viranomaisten sekä oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Tämä toiminta on käytännön esimerkki oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoittamista yhteisöllisen

opiskeluhuollon toimista, joka tukee oppilaitoksia yhteisöllisen opiskeluhoitotyön suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on yhdessä Opetushallituksen (OPH) kanssa tuottanut oppaan:

- Hietanen-Peltola, Marke; Laitinen, Kristiina; Autio, Eva; Palmqvist, Riia (2018), [Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhoitoryhmä perusopetuksessa](#), Ohjaus 9/2018, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Opas on tuotettu osana Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE) Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena -kehittämiskokonaisuutta.

Kyseisessä oppaassa on ollut tarkoituksena tukea perusopetuksen koulujen opiskeluhoitoryhmiä työskentelemään tavoitteellisesti, kun ne suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat opiskeluhoitoa. Tavoitteena on ollut samalla osaltaan varmistaa, että oppilashuollon kokonaisuus ja roolit hahmottuvat ja johtavat hyviin työtapoihin ja lainmukaisiin käytänteisiin. Huolena oli havainto, että opiskeluhoitoryhmissä oli käsitelty yhteisöllisten asioiden lisäksi myös yksittäisten oppilaiden opiskeluhoiton tuen tarvetta ja tuen järjestämistä. Käytäntö on ristiriidassa lainsäädännössä opiskeluhoitoryhmälle säädettyjen tehtävien ja yksilökohtaisen opiskeluhoiton järjestämistä koskevien säästöjen kanssa. Oppaassa on selvennetty ryhmän roolia opiskeluhoiton kokonaisuudessa. Samalla tavoitteena on ollut varmistaa yhteisöllisen opiskeluhoitotyön toteutuminen valtakunnallisesti tasalaatuisena – toki huomioiden eri alueiden ja koulujen yksilölliset tarpeet.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on yhdessä Opetushallituksen (OPH) ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) kanssa tuottanut oppaan:

- Hietanen-Peltola, Marke ym. (2019): [Kohtaaminen keskiössä: Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhoiton palveluissa](#). Ohjaus 2/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Artikkeleista koostuva opas on laadittu osana Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE) *Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena* -kehittämiskokonaisuutta. Tarkoituksena on ollut edistää lapsi- ja nuorilähtöisyyden toteutumista opiskeluhoiton palveluissa. Tavoitteena on ollut, että lapsi tai nuori voi tulla luottavaisena jo pienen mieltä askarruttavan asiansa kanssa tutun aikuisen luo varmana siitä, että häntä kuullaan ja autetaan siten, että hän itse voi osallistua päätöksentekoon. Vaikka erityisenä tarkastelukulmana oppaassa ovatkin opiskeluhoiton palvelut, voidaan julkaisua hyödyntää laajemminkin kaikissa lasten ja nuorten toimintaympäristöissä ja heille suunnatuissa palveluissa. Kirjoittajat toivovat oppaan pysäyttävän ammattilaiset pohtimaan omaa ja edustamiensa palvelujen toimintaa asiakkaidensa – eli lasten ja nuorten – näkökulmasta.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on toteuttanut Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon seuranta- ja arviointia.

- Summanen A-M, Rumpu N, Huhtanen M (2018), [Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa](#), Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 4:2018, s. 3–6.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (EV 218/2013 vp) toimeenpanon seurantaan kuuluneessa arvioinnissa usean asian arvioitiin tehostuneen tai kehittyneen lyhyessä ajassa positiiviseen suuntaan opiskeluhuollossa. Lain nähtiin yhtenäistäneen opiskeluhuollon toimintaa ja sen käsitteitä sekä parantaneen opiskeluhuollon jatkumoa esiopetuksesta aina toiselle koulutusasteelle asti. Opiskeluhuollon nähtiin kuitenkin olevan monin paikoin edelleen vielä muutosvaiheessa.

Oppilaiden ja opiskelijoiden fyysisen ja psyykkisen terveyden, sosiaalisen hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn edistäminen olivat pysyneet sekä esi- ja perusopetuksessa että lukiokoulutuksessa pääsääntöisesti ennallaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä. Esiopetuksessa tehostumista oli tapahtunut hieman enemmän kuin perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Tulokset ovat samansuuntaiset myös oppilaiden ja opiskelijoiden oppimiskyvyssä.

Oppilaiden osallisuus yhteisöllisessä opiskeluhuollossa oli tehostunut eniten perusopetuksessa. Oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuudessa oli vielä kuitenkin monin paikoin terävöittämistä. Heidän osallisuutensa esiopetusyksiköiden ja perusopetuksen koulujen oppilashuoltoryhmissä oli todella vähäinen. Lukiossa osallisuuden tilanne oli hieman parempi. Oppilaiden ja opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet koulujen ja oppilaitosten erilaisten suunnitelmien laatimiseen olivat myös erittäin vähäiset. Sen sijaan oppilaiden ja opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien heitä koskevissa asioissa koettiin lisääntyneen lain myötä paljon.

Opiskeluhuollon painopisteen siirtyminen varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisevään työhön oli toteutunut parhaiten esiopetuksessa. Myös ohjausryhmien näkemykset siirtymästä olivat positiivisia. Sen sijaan lukioissa ja varsinkin perusopetuksen kouluissa painopisteen muutos on vielä kaukana esiopetuksen tasosta. Monin paikoin opiskeluhuolto oli edelleen ongelmakeskeistä tulipalojen sammuttamista ja korjaavien toimenpiteiden toteuttamista, mutta oli myös esiopetusyksiköitä, kouluja ja oppilaitoksia, joissa oltiin ehkäisevän otteen kehittämisessä huomattavasti pidemmällä. Varhainen puuttuminen toteutui sitä paremmin, mitä pienemmistä lapsista ja oppilaista oli kyse.

Arvioinnin mukaan voimaan tulleen lain tuoma vaikutus tehostaa koulu- ja opiskeluyhteisön ja -ympäristön hyvinvoinnin sekä oppimisympäristöjen kehittämistä oli ollut vähäinen. Sen sijaan niiden koettiin toteutuvan kouluissa ja oppilaitoksissa hyvin. Perusopetuksen oppilaat ja lukio-opiskelijat totesivat, että kouluissa ja oppilaitoksissa tulisi panostaa nykyistä enemmän turvataitojen edistämiseen, kouluviihtyvyyteen sekä fyysisen ja psyykkisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Lukiolaiset kokivat tärkeinä kehittämiskohteina myös syrjäytymisen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyn sekä

yhteisöllisyyden edistämisen. Yhteisöllinen opiskeluhoolto toteutui parhaiten lukioissa ja perusopetuksessa. Tehostumista oli tapahtunut eniten esiopetuksessa, jossa opiskeluhoollon painopiste oli siirtynyt eniten yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta yhteisölliseen. Myös opiskeluhoollon ohjausryhmät allekirjoittivat tehostumisen. Sen sijaan perusopetuksessa ja lukioissa suhtauduttiin asiaan kriittisemmin.

Arvioinnin mukaan opiskeluhoollollinen yhteistyö kodin ja koulun välillä tehostui erityisesti esi- ja perusopetuksessa lain myötä. Esiopetuksessa oppilashuoltoa tehtiin joko aina tai lähes aina yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Myös perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa tehtiin huoltajien kanssa tarvittavaa opiskeluhoollollista yhteistyötä. Lain vaikutus yhteistyön tehostumiseen oli kohtalaista. Huoltajien osallisuus yhteisöllisessä opiskeluhoollossa oli tehostunut vaihtelevasti eri kouluasteilla. Huoltajien osallisuus toteutui parhaiten esiopetuksessa ja selkeästi heikoiten lukiokoulutuksessa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki oli tehostanut psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuutta kaikilla kouluasteilla. Tosin oli myös kouluja ja oppilaitoksia, joissa edellä mainittujen palvelujen saatavuus oli heikentynyt. Opiskeluhooldopalveluiden saatavuus oli parhaita terveydenhoitajapalveluissa. Psykologi- ja lääkäripalveluiden saatavuus oli heikointa, monin paikoin jopa täysin riittämätöntä. Yhdenvertainen saatavuus opiskeluhooldopalveluissa ei siis toteutunut. Haasteita oli myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain asettamien aikarajavaateiden sekä opiskeluhooldopalveluiden lähipalveluperiaatteen toteutumisessa. Yksilökohtainen opiskeluhoolto oli tehostunut lain myötä kaikilla kouluasteilla. Oppilaiden tietosuoja oli parantunut lain myötä selkeästi.

Karvin arvioinnin mukaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (EV 218/2013 vp) oli tehostanut opiskeluhoollon toimintakäytänteitä kaikilla kouluasteilla. Opiskeluhoollosta oli tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä entistä monialaisempi kokonaisuus. Haasteita oli esimerkiksi poikkihallinnollisessa yhteistyössä, tiedonsiirroissa ja opiskeluhooldorekistereissä. Arvioinnissa myös todettiin, että useat lain kauaskantoisemmat vaikutukset, kuten korjaavien toimenpiteiden, lastensuojelutarpeen ja mielenterveyspalvelujen tarpeen väheneminen, odottivat vielä toteutumista.

Edellä mainittujen lisäksi yhteisölliseen yhteisöllisen oppilashuoltotyön sisältöihin liittyviä materiaaleja ovat muun muassa:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

- TEA-viisari eli kahden vuoden välein keräämä valtakunnallinen aineisto kuntien eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä.
<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index>
- Kouluterveyskyselyn tulokset. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Opetushallitus

- Kasvatuksen ja koulutuksen turvallisuus. <https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/kasvatuksen-ja-koulutuksen-turvallisuus>
- Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi. <https://www.oph.fi/fi/ei-kaikelle-vakivallalle>
- Kouluun kiinnittymiseen ja poissaoloihin puuttumiseen. <https://www.oph.fi/fi/kouluun-kiinnittyminen-ja-poissaoloihin-puuttuminen>
- Tietojen luovutus koulutuksesta opiskeluhoitopalveluille. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietojen-luovutus-koulutuksesta-opiskeluhoitopalveluille>

Opetus- ja kulttuuriministeriö

- Sitouttavan kouluyhteisötyön kehittämishankkeen yhteydessä tehty julkaisu Yhteisellä koulutiellä Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen. (2023) https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165025/OKM_2023_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162984>

Sosiaali- ja terveysministeriö

- Kuntainfo: Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi (2015). <https://stm.fi/-/uusi-soveltamisohje-oppilas-ja-opiskelijahuoltolainsaadannon-toteuttamisen-tuek-1>

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus

- Kiusaamisen vastaisten menetelmien arviointi – Seitsemän arviointiin valitun menetelmän käytettävyys, juurrutettavuus ja tuloksellisuus. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/kiusaamisen-vastaisten-menetelmien-arviointi-seitsemän-arviointiin-valitun-menetelman-kaytettavyys-juurrutettavuus-ja-tuloksellisuus>
- Kiusaamista ehkäisevien sekä hyvinvointia ja työrauhaa parantavien menetelmien arviointi. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/kiusaamista-ehkaisevien-seka->

[hyvinvointia-ja-tyorauhaa-parantavien-menetelmien-arviointi](#)

- Sitouttavan kouluyhteisötyön arviointi – Arvioinnin loppuraportti.
<https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/sitouttavan-kouluyhteisotyön-arviointi-arvioinnin-loppuraportti>
- Opinto-ohjauksen toteutuminen – Arviointituloksia oppivelvollisuusikäisten koulutuksista.
<https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/opinto-ohjauksen-toteutuminen-arviointituloksia-oppivelvollisuusikaisten-koulutuksista>
- Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa.
<https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/kouluun-ja-opintoihin-kiinnittymisen-tukeminen-oppivelvollisuusikaisten-koulutuksissa>

3.3 Toimintaympäristö

Manner-Suomessa oli vuonna 2023 yhteensä 2080 perusopetuksen oppilaitosta, joissa opiskeli yhteensä 512 283 oppilasta (Opetushallinnon tietopalvelu Vipunen). Perusopetuksen oppilaitosten määrä on vähentynyt vuosittain. Vuosina 2021–2023 se laski 3,3 % samalla kun oppilaitosten keskimääräinen koko sekä yhtenäiskoulujen osuus kasvoi. Ruotsinkielisten oppilaitosten osuus vuonna 2023 Manner-Suomen kaikista perusopetuksen oppilaitoksista oli 9,2 %. Vuosina 2021–2023 ruotsinkielisten oppilaitosten määrä laski Manner-Suomessa 2,6 %.

Taulukko 2. Perusopetuksen oppilaitosten määrä maakunnittain 2021–2023, kokonaismäärä ja näiden osana ruotsinkielisten oppilaitosten määrä. Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen 2024.

Perusopetuksen oppilaitosten kokonaismäärät maakunnittain ja Manner-Suomessa 2021-2023						
Maakunta	2023 kaikki	ruotsinkieliset	2022 kaikki	ruotsinkieliset	2021 kaikki	ruotsinkieliset
Uusimaa	502	87	501	86	510	88
Varsinais-Suomi	178	19	182	20	185	20
Satakunta	104	0	106	1	109	1
Kanta-Häme	78	0	80	0	80	0
Pirkanmaa	154	1	155	1	160	1
Päijät-Häme	63	1	66	0	67	1
Kymenlaakso	64	3	65	3	73	1
Etelä-Karjala	35	0	35	0	36	0
Etelä-Savo	55	0	56	0	57	0
Pohjois-Savo	107	0	107	0	108	0
Pohjois-Karjala	65	0	66	0	68	0
Keski-Suomi	99	1	101	1	101	1
Etelä-Pohjanmaa	122	0	125	0	127	0
Pohjanmaa	102	73	105	76	107	77
Keski-Pohjanmaa	48	5	48	5	48	5
Pohjois-Pohjanmaa	186	1	187	1	193	1
Kainuu	30	0	30	0	31	0
Lappi	88	0	91	0	92	0
Manner-Suomi	2080	191	2106	194	2152	196

Perusopetuksen oppilasmäärät ovat olleet vuodesta 2008 hienoisessa kasvussa. Tämä varovainen kasvu on kuitenkin taittunut vuosien 2022 ja 2023 taitteessa, ja oppilasmäärien odotetaan laskevan noin 17 % 2030-lukuun mennessä, jolloin lasku hidastuu. Oppilasmäärän ennustetaan laskevan toista maailmansotaa edeltäneelle, alle 500 000 oppilaan tasolle (Kalenius 2023, 132). Oppilasmäärien kehityksessä on kuitenkin hieman vaihtelua maakuntien välillä, kuten taulukosta 3 ilmenee.

Taulukko 3. Oppilasmäärät perusopetuksessa 2021–2023, kokonaismäärä ja näiden osana ruotsinkielisten oppilaiden määrä. Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen 2024.

Perusopetuksen oppilaiden kokonaismäärät maakunnittain ja Manner-Suomessa 2021-2023						
Maakunta	2023 kaikki	ruotsinkieliset	2022 kaikki	ruotsinkieliset	2021 kaikki	ruotsinkieliset
Uusimaa	154 104	15 969	153 252	15 909	151 917	15 807
Varsinais-Suomi	42 351	2 892	42 177	2 889	42 054	2 871
Satakunta	20 124	0	20 259	0	20 406	0
Kanta-Häme	16 386	0	16 716	0	17 019	0
Pirkanmaa	51 861	270	52 011	282	51 810	258
Päijät-Häme	19 008	105	19 278	102	19 299	108
Kymenlaakso	13 689	153	13 941	150	14 019	153
Etelä-Karjala	10 932	0	11 139	0	11 220	0
Etelä-Savo	10 653	0	10 782	0	11 010	0
Pohjois-Savo	23 187	0	23 178	0	23 130	0
Pohjois-Karjala	14 280	0	14 382	0	14 436	0
Keski-Suomi	27 693	24	27 939	33	27 552	27
Etelä-Pohjanmaa	20 520	0	20 514	0	20 553	0
Pohjanmaa	7 233	11 829	7 278	11 745	7 323	11 598
Keski-Pohjanmaa	7 350	840	7 422	810	7 440	804
Pohjois-Pohjanmaa	49 572	138	50 385	129	50 427	120
Kainuu	6 417	0	6 453	0	6 594	0
Lappi	16 923	0	17 064	0	17 025	0
Manner-Suomi	512 283	32 220	514 170	32 049	513 234	31 746

Vuonna 2023 ruotsinkielisessä perusopetuksessa opiskeli 32 220 oppilasta. Oppilasmäärät ovat kasvaneet vuosina 2021–2023 lähes 500 oppilaalla. Vuonna 2023 ruotsinkielisiä perusopetuksen oppilaitoksia oli 191, viisi vähemmän kuin vuonna 2021. Manner-Suomessa on 33 virallisesti kaksikielistä kuntaa, jotka kuuluvat kahdeksaan eri hyvinvointialueeseen. Kaksikielisten kuntien lisäksi on niin sanottuja kielisaarekkeitä eli suomenkielisiä kuntia, joissa järjestetään varhaiskasvatusta tai perusopetusta ruotsin kielellä. Kielisaarekekuntia on viisitoista: Pori, Hyvinkää, Jyväskylä, Kaarina, Kerava, Kotka, Kouvola, Lahti, Nurmijärvi, Salo, Tampere, Hämeenlinna, Tuusula, Vihti ja Oulu.

3.4 Arvioinnin toteutus

Aluehallintovirastot lähettivät 12.2.2024 kunnille kyselyn yhteisöllisen opiskeluhuollon tilasta. Kysely lähetettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin. Vastaukset edustavat siis ainoastaan kuntia, ja myös koulutuksen järjestäjällä tai opetuksen järjestäjällä viitataan tässä arvioinnissa ainoastaan kuntaan, ei esimerkiksi yksityiseen koulutuksen järjestäjään. Vastauksia saatiin yhteensä 207/293, jolloin vastausprosentiksi muodostui 70,6 %. Kyselyn tuloksia voidaan siten pitää melko edustavina ja kattavina.

Määrällinen aineisto on käsitelty taulukkolaskennalla. Avoimet vastaukset on teemoiteltu ja luokiteltu esiintyvyyden mukaan. Laadullisessa aineistossa alustavassa luokittelutyössä hyödynnettiin tekoälyä.

Alueellinen tarkastelu on toteutettu aluehallintovirastojen toiminta-alueiden mukaisesti. Joidenkin kysymysten kohdalla tuloksia tarkastellaan hyvinvointialueittain. Kyselystä saatuihin tietoihin yhdistettiin vastanneiden kuntien osalta myös Tilastokeskuksen tietoja kuntien kuntatyypeistä.

Aluehallintoviraston yhteisöllistä opiskeluhuoltoa koskevaan kyselyyn vastanneista kunnista (n=207) valtaosa (n=113, 54,6 %) on maaseutumaisia kuntia. Taajaan asuttuja kuntia kyselyyn vastanneista on noin joka viides (n=41, 19,8 %) ja kaupunkimaisia melko samassa suhteessa (n=43, 20,8 %). Tilastokeskuksen luokituksen mukaan maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000. Taajaan asuttuja kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4 000 mutta alle 15 000. Vastaavasti kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 % asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000. Kysymyksissä, joiden vastauksissa on havaittavissa alueellista vaihtelua, on käytetty kuntaluokitusta.

Kyselyyn vastasi 25 kaksikielistä kuntaa, joista 13 on enemmistöltään suomenkielisiä ja 12 enemmistöltään ruotsinkielisiä. Koska kunnat antoivat kyselyyn vain yhden vastauksen, joka koskee koko kunnan yhteisöllistä opiskeluhuoltoa, vastauksia ei ole mahdollista tarkastella opetuskielen mukaan. Kaksikielisiä kuntia tarkastellaan kuitenkin raportissa omana kokonaisuutenaan niiltä osin, joissa havaitaan eroja verrattuna koko Manner-Suomen keskiarvoihin.

Taulukko 4. Kyselyyn vastanneet kunnat alueittain ja hyvinvointialueittain, yhteisöllinen opiskeluhoito. Lähde: Kuntakysely.

Yhteisöllinen opiskeluhoito			
Alue ja hyvinvointialue	Vastaukset yhteensä	Kunnat yhteensä	Vastaus %
Etelä-Suomi	40	62	64,5 %
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	2	7	28,6 %
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue	6	6	100,0 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	6	10	60,0 %
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue	2	2	100,0 %
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	8	11	72,7 %
Päijät-Hämeen hyvinvointialue	6	10	60,0 %
Kymenlaakson hyvinvointialue	3	6	50,0 %
Etelä-Karjalan hyvinvointialue	6	9	66,7 %
Helsingin kaupunki	1	1	100,0 %
Lounais-Suomi	32	43	74,4 %
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	20	27	74,1 %
Satakunnan hyvinvointialue	12	16	75,0 %
Itä-Suomi	30	44	68,2 %
Etelä-Savon hyvinvointialue	8	12	66,7 %
Pohjois-Savon hyvinvointialue	14	19	73,7 %
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue	8	13	61,5 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	62	85	72,9 %
Pirkanmaan hyvinvointialue	17	23	73,9 %
Keski-Suomen hyvinvointialue	18	22	81,8 %
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	8	18	44,4 %
Pohjanmaan hyvinvointialue	12	14	85,7 %
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue	7	8	87,5 %
Pohjois-Suomi	26	38	68,4 %
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	19	30	63,3 %
Kainuun hyvinvointialue	7	8	87,5 %
Lappi	17	21	81,0 %
Lapin hyvinvointialue	17	21	81,0 %
Manner-Suomi, yhteensä	207	293	70,6 %

4. Tuloksia yhteisöllisen opiskeluhuollon tilasta Manner-Suomen kunnissa vuonna 2023

4.1 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §)

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhuollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).
(Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §)

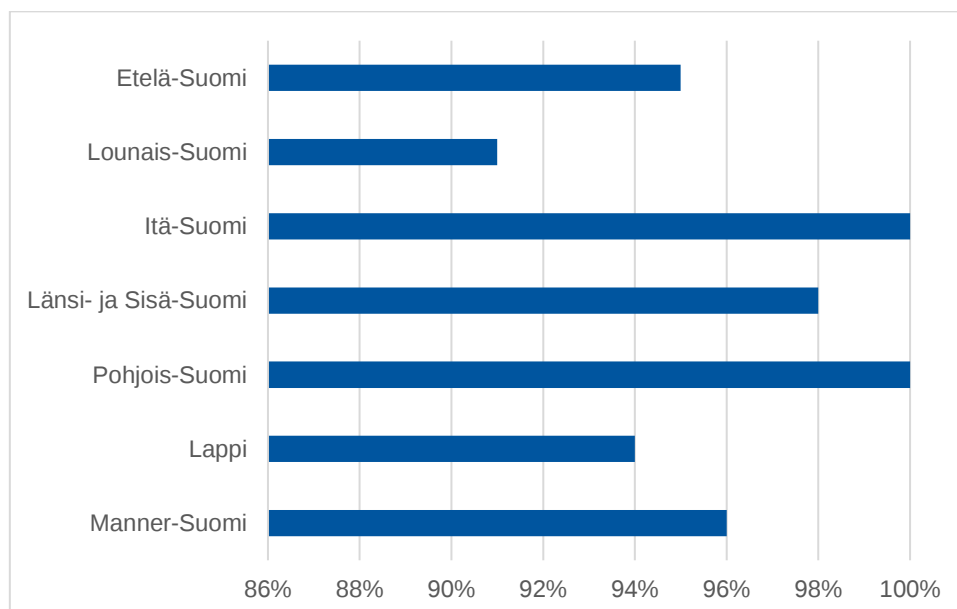
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Sen 13 §:ssä määritellään opiskeluhoitosuunnitelmasta. Kyselyyn vastanneissa kunnissa opiskeluhoitosuunnitelma on viimeksi päivitetty ja hyväksytty pääasiassa vuosien 2023 ja 2024 aikana. Ottaen huomioon, että laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta tuli voimaan 1.1.2023 hyvinvointialueiden aloittamisen myötä, osassa kyselyyn vastanneista kunnista suunnitelma ei siis ole lain mukaisessa tilassa.

Taulukko 5. Opiskeluhoitosuunnitelman viimeisin hyväksymisvuosi kyselyyn vastanneissa kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Vuosi	2024	2023	2022	2021	2020	2013-2019
Määrä	15	166	7	3	3	5

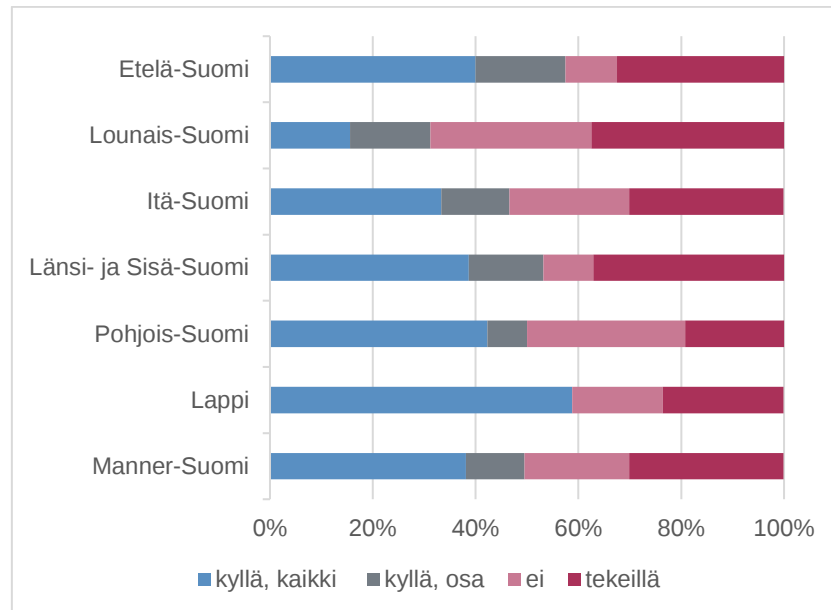
Kyselyyn vastanneiden Manner-Suomen kuntien opetuksen järjestäjistä 96,4 % oli hyväksynyt opiskeluhoitosuunnitelman. Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla kaikki vastanneet kunnat olivat hyväksyneet opiskeluhoitosuunnitelman. Kanta-Hämeen hyvinvointialueella suunnitelman oli hyväksynyt 75 % kunnista.

Kuvio 1. Opiskeluhooltosuunnitelma on hyväksytty. Lähde: Kuntakysely.

Kunnan alueella toimivien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmat oli liitetty lastensuojelulain 12 §:n 1. momentissa tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan täysin tai osittain 49,5 %:ssa Manner-Suomen kunnista. Tekeillä asia oli 30 %:ssa kunnista. Lounais-Suomen alueella tämä oli toteuttamatta 31,3 %:ssa ja Pohjois-Suomen alueella 30,8 %:ssa kunnista. Kuntatyypeittäin erot eivät ole merkittäviä kaupunkien, taajamakuntien tai maaseutumaisten kuntien välillä. Koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmat oli liitetty kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan täysin tai osittain 53,5 %:ssa kaupungeista, 51,2 %:ssa taajaan asutuista kunnista ja 47,8 %:ssa maaseutumaisista kunnista. Kaksikielisistä kunnista yksi kunta ei ollut hyväksynyt opiskeluhooltosuunnitelmaa.

Kuvio 2. Opiskeluhooltosuunnitelmat on liitetty kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Lähde: Kuntakysely.

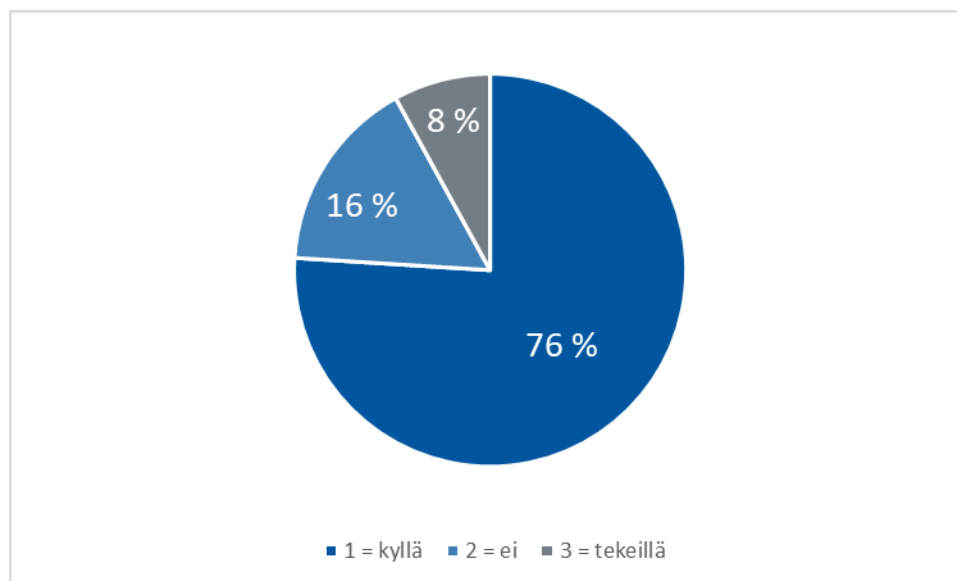
Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon siis koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmat on liitetty, oli hyväksytty 68,9 %:ssa Manner-Suomen kunnista. Ääripäinä olivat Lounais-Suomi, jossa 37,5 % kunnista oli hyväksynyt suunnitelman, ja Etelä-Suomi, jossa 87,5 % kunnista oli hyväksynyt suunnitelman. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma oli hyväksytty viimeksi pääosin vuonna 2022, ja vaihteluväli sijoittui vuosille 2013–2024. Kyselyssä 31 (15,0 %) vastaajaa ei tiennyt, oliko lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytty.

Taulukko 6. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman viimeisin hyväksymisvuosi kyselyn kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Vuosi	2024	2023	2022	2021	2020	2013-2019
Määrä	9	39	41	27	11	12

Kaksikielisistä kunnista valtaosa (76 %) vastasi, että opiskeluhooltosuunnitelma on saatavilla sekä suomeksi että ruotsiksi. Neljä kuntaa (16 %) vastasi, että suunnitelmaa ei ole saatavilla molemmilla kielillä, ja kaksi kuntaa vastasi asian olevan tekeillä.

Kuvio 3. Jos kunta on kaksikielinen, onko opiskeluhoitosuunnitelma saatavilla sekä suomeksi että ruotsiksi? (n=25)

4.2 Koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä ja yhteistyötahot (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §)

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Opiskeluhoollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen taikka sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §)

Koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhoolloryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Opiskeluhoolloryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Oppilaitoskohtaista opiskeluhoolloryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja.

Taulukko 7. Millainen opiskeluhoollon ohjausryhmä kyselyyn vastanneissa kunnissa on? Lähde: Kuntakysely.

	Yhden koulutuksen järjestäjän ryhmä	Kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen ryhmä	Muu tehtävään soveltuva ryhmä	Ryhmää ei ole
Etelä-Suomi	82,5 %	12,5 %	2,5 %	2,5 %
Itä-Suomi	53,3 %	40,0 %	6,7 %	0,0 %
Lappi	75,0 %	18,8 %	6,3 %	0,0 %
Lounais-Suomi	62,5 %	28,1 %	6,3 %	3,1 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	67,7 %	22,6 %	6,5 %	3,2 %
Pohjois-Suomi	69,2 %	23,1 %	7,7 %	0,0 %
Manner-Suomi	68,4 %	22,1 %	8,2 %	1,3 %

Kyselyyn vastanneiden kuntien opiskeluhuollon ohjausryhmä oli pääasiassa yhden koulutuksen järjestäjän muodostama (68,4 %) tai useamman koulutuksen järjestäjän muodostama (23,1 %). Muutamissa tapauksissa opiskeluhuollon ohjausryhmän muodostivat koulutuksen järjestäjän ja opiskeluhuollon palvelunjärjestäjän yhteinen ryhmä. Ohjausryhmää ei ollut neljässä kunnassa.

Kyselyyn vastanneiden koulutuksen järjestäjien monialaisiin opiskeluhuollon ohjausryhmiin (taulukko 8) kuuluivat pääasiassa rehtori (82,1 %), kuraattori (78,7 %), terveydenhoitaja (72,5 %), sivistystoimenjohtaja (65,2 %), erityisopettaja (57,0 %) ja psykologi (54,6 %).

Usein ryhmiin kuuluivat myös varhaiskasvatusjohtaja (46,9 %), opinto-ohjaaja (39,1 %), koulunuorisotyöntekijä (38,7 %), apulaisrehtori (36,7 %), opettaja (26,1 %) ja opetustoimenjohtaja (24,2 %). Noin viidenneksessä kunnista opiskeluhuollon ohjausryhmissä oli jäsenenä huoltaja (23,2 %) tai oppilas tai opiskelija (21,7 %). Ryhmiin saattoivat kuulua myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja (15,5 %), päiväkodin johtaja (12,6 %), koululääkäri (11,1 %), koulunkäynninohjaaja (5,8 %) tai varhaiskasvatuksen opettaja (4,5 %).

Oppilaiden tai opiskelijoiden ja huoltajien melko vähäinen jäsenyys opiskeluhuollon ohjausryhmissä näyttää vahvistavan aiemmin esitettyjä Koulutuksen arviointikeskuksen tuloksia, joiden mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuudessa on vielä monin paikoin terävöittämistä. Osallisuus ei edelleenkään ole kovin suurta. Se kuitenkin vaihtelee jonkin verran kuntatyyppin mukaan: Oppilaita tai opiskelijoita tai huoltajia on jäsenenä opiskeluhuollon ohjausryhmissä eniten maaseutumaisissa kunnissa (oppilaat tai opiskelijat 26,6 %, huoltajat 28,3 %) ja kaupungeissa (oppilaat tai opiskelijat 23,2 %, huoltajat 24,4 %) ja vähiten taajamakunnissa (oppilaat tai opiskelijat 12,1 %, huoltajat 14,6 %).

Merkillepantavaa on, että kaksikielisissä kunnissa ohjausryhmän kokoonpano poikkeaa monilta osin Manner-Suomen kuntien keskiarvoista. Kaksikielisissä kunnissa rehtori kuului ohjausryhmään huomattavasti harvemmin (60,0 % vs. 82,0 %), kun taas esimerkiksi psykologi kuului kaksikielisissä kunnissa johtoryhmään useammin (72,0 % vs. 54,9 %). On huomionarvoista, että huoltaja ja oppilas tai opiskelija kuuluivat ohjausryhmään vain harvoissa kaksikielisissä kunnissa. Myös koululääkäri kuului kaksikielisissä kunnissa ohjausryhmään harvemmin (ks. taulukko 8).

Joissakin tapauksissa tai tarvittaessa ohjausryhmään kutsuttiin koulutuksen asiantuntija, erityissuunnittelija, alueen tai toimialan tai toimipaikan edustaja, sivistyslautakunnan edustaja, hyvinvointialueen edustaja, sosiaaliohjaaja, perhepalveluiden edustaja, tuotantosuunnittelija, seurakunnan edustaja, aterija siivouspalveluiden edustaja, nuorisovaltuuston edustaja, järjestön edustaja, työllisyyspalveluiden edustaja, poliisin edustaja, maahanmuuttokoordinaattori tai teknisen toimen edustaja.

Taulukko 8. Koulutuksen järjestäjän monialaiseen opiskeluhuollon edustus ohjausryhmässä kyselyyn vastanneissa Manner-Suomen ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Nimike	Manner-Suomi	kaksikieliset
rehtori	82,0 %	60,0 %
kuraattori	78,6 %	84,0 %
terveydenhoitaja	72,3 %	84,0 %
sivistystoimenjohtaja	65,0 %	52,0 %
erityisopettaja	56,8 %	44,0 %
psykologi	54,9 %	72,0 %
muu, kuka:	54,4 %	64,0 %
varhaiskasvatusjohtaja	46,6 %	48,0 %
opinto-ohjaaja	39,3 %	24,0 %
koulunuorisotyöntekijä tai vastaava	38,8 %	24,0 %
apulaisrehtori	36,4 %	24,0 %
opettaja	25,7 %	20,0 %
opetustoimenjohtaja	24,3 %	44,0 %
huoltaja	23,3 %	8,0 %
oppilas / opiskelija	21,8 %	4,0 %
varhaiskasvatuksen erityisopettaja	15,0 %	32,0 %
päiväkodinjohtaja	12,6 %	8,0 %
koululääkäri	11,2 %	4,0 %
koulunkäynninohjaaja	5,8 %	0,0 %
varhaiskasvatuksen opettaja	3,9 %	0,0 %
koulun muuhenkilökunta	3,4 %	0,0 %

Kyselyyn vastanneiden koulutuksenjärjestäjien monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän puheenjohtajana toimi useimmiten sivistystoimenjohtaja (46 %) tai rehtori (19 %), opetustoimenjohtaja (10 %) tai apulaisrehtori (4 %). Kaksikielisissä kunnissa yhdessäkään ei toimi rehtori puheenjohtajana.

Noin joka viidennessä monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmässä (21 %) puheenjohtajana toimi muu kuin joku ehdotetuista vastausvaihtoehdoista, esimerkiksi suunnittelija, asiantuntija, koordinaattori, palvelu- tai kehittämispäällikkö, kuraattori tai hyvinvointialueen edustaja. Kahdessa kyselyyn vastanneista kunnista oli kiertävä puheenjohtajuus.

Taulukko 9. Kuka toimii puheenjohtajana koulutuksen järjestäjän monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmässä kyselyyn vastanneissa Manner-Suomen ja kaksikielisissä kunnissa? Lähde: Kuntakysely.

Nimike	Manner-Suomi	kaksikieliset
sivistystoimenjohtaja	46 %	52 %
rehtori	19 %	0 %
opetustoimenjohtaja	10 %	16 %
apulaisrehtori	4 %	4 %
muu	21 %	28 %

Kyselyyn vastanneiden koulutuksen järjestäjien monialaiset opiskeluhuollon ohjausryhmät kokoontuivat pääasiassa 1–2 kertaa lukukaudessa (58 %) tai

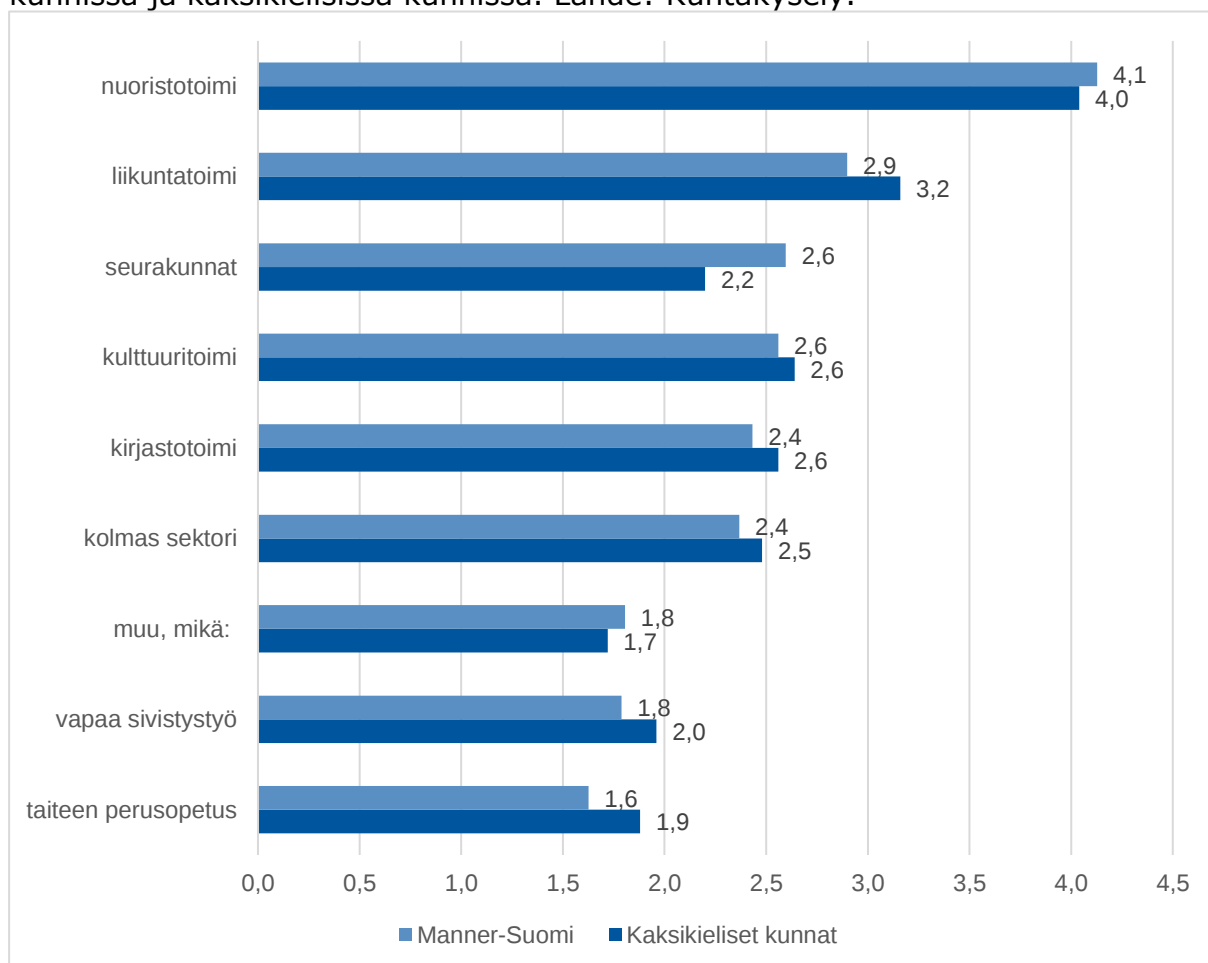
kerran kuukaudessa (16 %). Kaksikielisistä kunnista 28 % ilmoitti ohjausryhmän kokoontuvan kerran kuukaudessa, eli useammin kuin Manner-Suomessa keskimäärin. Yksikään kaksikielisistä kunnista ei vastannut ohjausryhmän kokoontuvan tarpeen mukaan.

Taulukko 10. Kuinka usein koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä kokoontuu kyselyyn vastanneissa kunnissa? Lähde: Kuntakysely.

Kokoontumistiheys	Manner-Suomi	kaksikieliset
tarpeen mukaan	17 %	0 %
kerran vuodessa	9 %	8 %
1–2 kertaa lukukaudessa	58 %	64 %
kerran kuukaudessa	16 %	28 %

Kyselyssä pyydettiin nimeämään yhteisöllisen opiskeluhuollon yhteistyökumppanit (kaksikielisten kuntien arvot ovat suluissa). Kuntien sivistystoimen toimialoista yhteistyökumppanina nousi selvimmän esille nuorisotoimi keskiarvolla 4,1 (4,0). Myös muut kunnan sivistystoimen tehtäviin kuuluvat toimialat näkyivät merkittävinä yhteistyökumppaneina: liikuntatoimi keskiarvolla 2,9 (3,2), kulttuuritoimi keskiarvolla 2,6 (2,6) ja kirjastotoimi keskiarvolla 2,4 (2,6). Vapaa sivistystyö sai arvioissa vastausten keskiarvoksi 1,8 (2,0), kolmas sektori 2,4 (2,5) ja seurakunnat 2,6 (2,2).

Kuvio 4. Yhteisöllisen opiskeluhuollon yhteistyökumppanit Manner-Suomen kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Vastaajat saivat täydentää ”muu, mikä” -kohtaa (1,9 %) avovastauksella. Koulun jokapäiväiseen toimintaan liittyvistä toimijoista mainittiin erikseen oppilas- ja huoltajaedustus, oppilaskunnat ja vanhempainyhdistykset.

Vastauksissa nousivat voimakkaasti esiin hyvinvointialueet ja samassa yhteydessä mainittu perheohjaamo ja ehkäisevä päihdetyö. Avovastauksissa toistuivat usein myös poliisi, koulupoliisi ja ankkuritoiminta.

Sivistystoimen toimialaan itsessään tai läheisesti kuuluvina mainittiin myös varhaiskasvatus, etsivä nuorisotyö ja ammatillinen koulutus. Lisäksi mainittiin palveluntuottajat, maahanmuuttajapalvelu sekä kunnan tekninen toimi. Edellisten lisäksi aineistossa mainittiin seudulliset hanketoimijat ja yrittäjät.

4.3 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman sisältö

Koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmissa käsiteltiin asioita laajasti. Kaksikielisten kuntien tuloksissa on pieniä eroja Manner-Suomen keskiarvoihin (ks. kuvio 4).

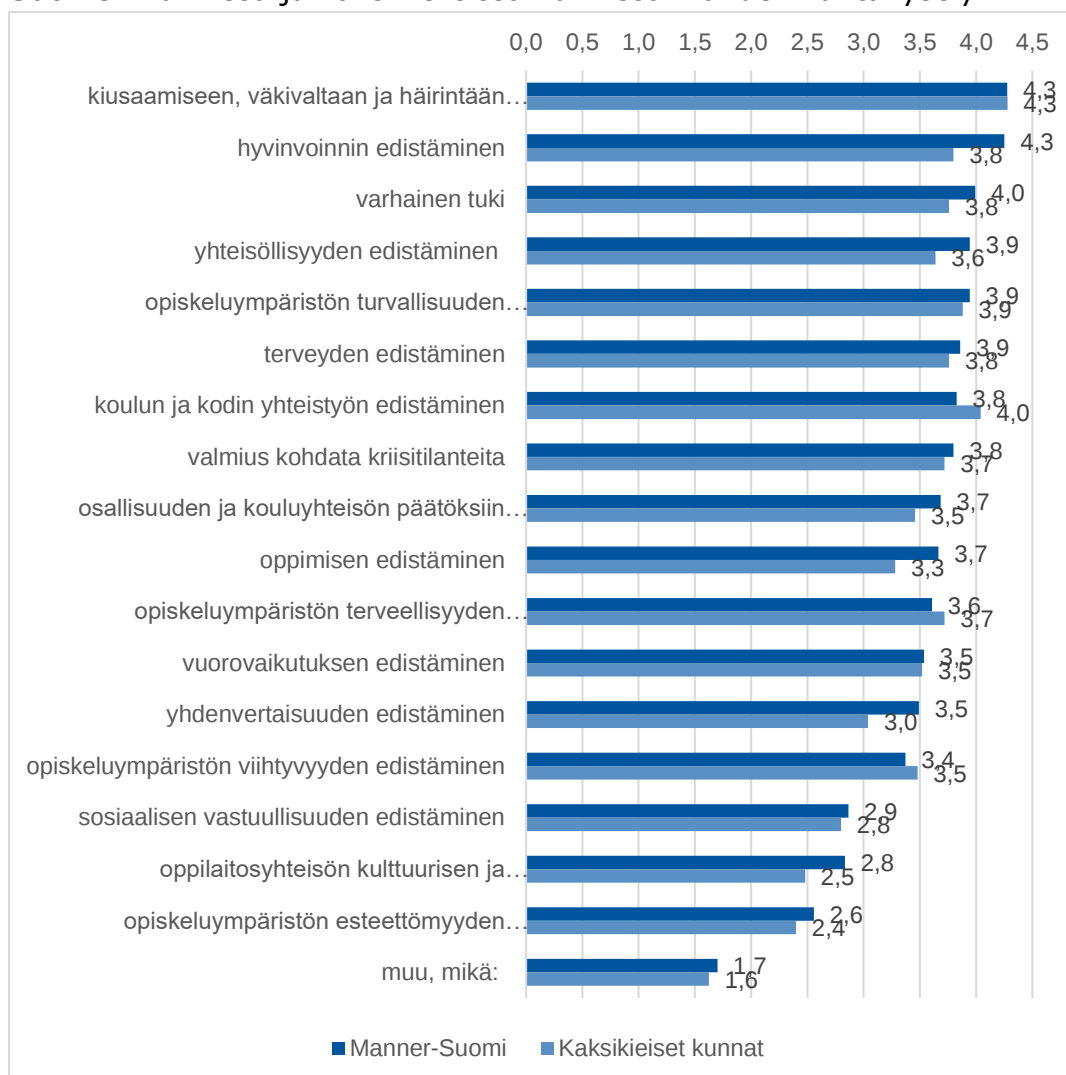
Eniten käsiteltiin kiusaamista keskiarvolla 4,3 (4,3) ja hyvinvoinnin edistämistä keskiarvolla 4,3 (3,8).

Hyvin paljon käsiteltyjen aiheiden keskiarvot olivat

- varhainen tuki 4,0 (3,8)
- yhteisöllisyyden edistäminen 3,9 (3,6)
- opiskeluympäristön turvallisuuden edistäminen 3,9 (3,9)
- terveyden edistäminen 3,9 (3,8)
- koulun ja kodin yhteistyön edistäminen 3,8 (4,0)
- valmiutta kohdata kriisitilanteet 3,8 (3,7)
- osallisuuden ja kouluyhteisön päätöksiin vaikuttamisen edistäminen 3,7 (3,5)
- oppimisen edistäminen 3,7 (3,3)
- opiskeluympäristön terveellisuuden edistäminen 3,6 (3,7)
- vuorovaikutuksen edistäminen 3,5 (3,5)
- yhdenvertaisuuden edistäminen 3,5 (3,0).

Tärkeää oli myös opiskeluympäristön viihtyvyyden edistäminen 3,4 (3,5), sosiaalisen vastuullisuuden edistäminen 2,9 (2,8), oppilaitosyhteisön kulttuurisen ja sosiaalisen monimuotoisuuden edistäminen 2,8 (2,5) sekä opiskeluympäristön esteettömyyden edistäminen 2,6 (2,4).

Kuvio 5. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman sisältö Manner-Suomen kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Vastaajat saivat täydentää myös tämän kysymyksen viimeistä kohtaa ”muu, mikä” -avovastauksella. Eniten mainintoja saivat poissaolojen ennaltaehkäisy, seuranta, puuttuminen ja niihin liittyvät toimintamallit. Myös päihitteettömyyden edistäminen ja tupakkatuotteiden käyttöön puuttuminen nousivat useammassa vastauksessa esiin.

Vastauksissa tuotiin esiin, että opiskeluhoitosuunnitelma sisältää melko yksityiskohtaisia kirjauksia mainituista osa-alueista, tai opiskeluhoitosuunnitelmaan oli linkitetty muu suunnitelma, jossa asiasta oli tarkempia ohjeita tai linjauksia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erityisruokavalioiden ilmoittaminen ja lääkehoidon järjestäminen.

Useassa vastauksessa nousi esiin myös yhteistyö yksikön sisällä ja yhteistyökumppaneiden suuntaan, tiedottaminen, tietojen luovuttaminen, siirtymäyhteistyö, dokumentointi, kirjaaminen ja opiskeluhoollon kokonaisuuden toimivuus yleensäkin. Mainintoja sai myös oppilaiden huoltajien kanssa tapahtuva yhteistyö.

Edelleen vastauksissa mainittiin

- yhteistyö turvallisuuden ja terveyden tarkastuksissa,
- koulukuljetukset
- kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen
- järjestyssäännöt
- yhteys kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden suunnitelmiin
- kokonaisturvallisuuden näkökulma.

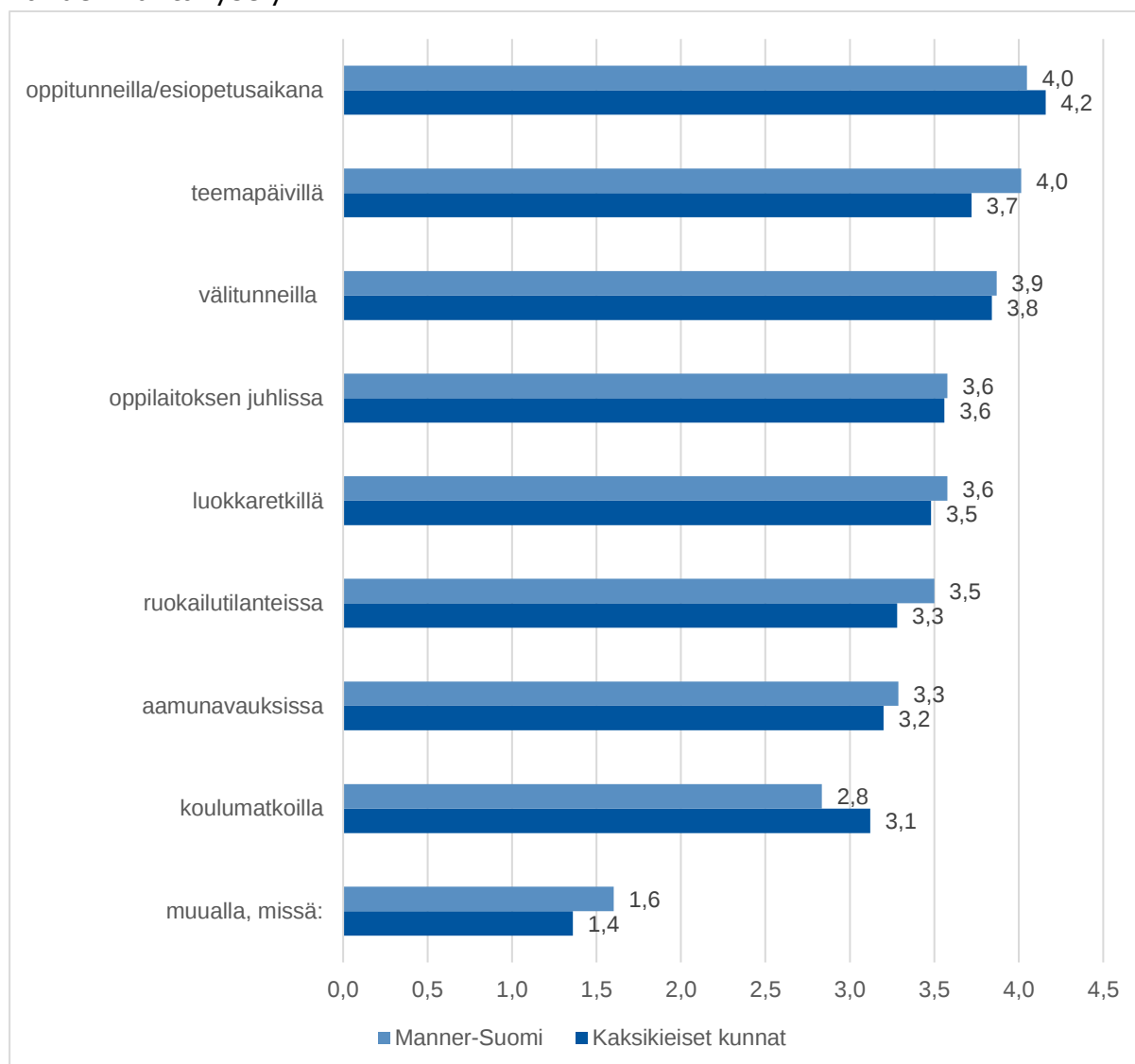
Vastaajat toivat myös esiin yhteyden kunnan lasten ja nuorten hyvinvointityöhön ja monialaiseen yhteistyöhön sekä muihin toimintaa ohjaavien suunnitelmiin.

Vastauksissa mainittiin kunnan nuorille suunnatut muut hyvinvointia edistävät palvelut, tunne- ja vuorovaikutuskasvatus, mielenterveyden edistäminen ja hyvä työilmapiiri, yhteisövaikuttavuus ja harrastustoiminnan edistäminen.

Myös sitouttavan kouluyhteistyön huomioimisesta ja sen toteuttamisesta koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen yhteisöllisessä opiskeluhollossa kysyttiin. Sitouttavaa kouluyhteistyötä tehtiin monella tavoin:

- oppitunneilla tai esiopetusaikana 4,0 (4,2)
- teemapäivillä 4,0 (3,7)
- välitunneilla 3,9 (3,8)
- oppilaitoksen juhlissa 3,6 (3,6)
- luokkaretkillä 3,6 (3,5)
- ruokailutilanteissa 3,5 (3,3)
- aamunavauksissa 3,3 (3,2)
- koulumatkoilla 2,8 (3,1)
- muualla 1,6 (1,4).

Kuvio 6. Sitouttava kouluyhteistyö koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen yhteisöllisessä opiskeluhollossa Manner-Suomessa ja kaksikielisissä kunnissa.
Lähde: Kuntakysely.

Vastaajat saivat täydentää myös tämän kysymyksen viimeistä ”muu, mikä” -kohtaa avovastauksella. Tässä yhteydessä mainittiin perhetyö ja perheiden jokapäiväinen kohtaaminen.

4.4 Koulutuksen järjestäjän yhteisöllistä opiskeluholtoasuunnitelmaa tukevat suunnitelmat ja toimenpiteet

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on joukko erilaisia suunnitelmia, jotka tukevat myös yhteisöllistä opiskeluholtoasuunnitelmaa. Näistä suunnitelmista on säädetty useissa eri laeissa ja määräyksissä, jotka mainitaan kunkin suunnitelman kohdalla.

4.4.1 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän pitää oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 § 2. mom. 4. kohdan mukaan opiskeluhuoltosuunnitelmassa erikseen kuvata, miten väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää ehkäistään, niiden esiintyvyyttä seurataan, ongelmatilanteisiin puututaan ja tilanteen seuranta jatketaan. Suunnitelmassa kuvataan, miten opettaja tai rehtori ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Suunnitelmassa kuvataan myös yhteistyö huoltajien sekä viranomaisien kanssa. Viimeiseen lukeutuvat myös toimintatavat ilmoitusvelvollisuudesta sosiaalitoimeen tai poliisille.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on keskeinen asiakirja oppilaiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta. Tässä suunnitelmassa korostuu myös yhteisöllisen opiskeluhuollon keskeinen piirre: oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Se on kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien vastuulla, ja se on vahvasti moniammatillista. Tätä suunnitelmaa tehtäessä väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän tunnistaminen ja toisaalta työkalujen luominen niiden ennaltaehkäisemiseen, käsittelyyn ja poistamiseen ovat tärkeitä. Myös juuri siksi suunnitelman työstäminen moniammatillisessa yhteistyössä koko henkilöstön ja myös oppilaiden ja huoltajien kanssa on tärkeää.

Kyselyn vastauksista selviää, että lähes jokainen vastaaja oli tehnyt suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Pääsääntöisesti tämä suunnitelma oli koulutuksen järjestäjän linjaama (79,8 %), joskin vastauksissa on vaihtelua alueellisesti. Lounais-Suomen kunnista yli 40 % ilmoitti, että suunnitelma tehdään ainoastaan oppilaitostasolla. Lapin ja Länsi- ja Lounais-Suomen alueilla oli molemmissa yksi kunta, jossa suunnitelmaa ei ollut. Taulukoista 11 ja 12 voi päätellä, että kaikilla vastaajilla oli suunnitelma ainakin tekeillä.

Taulukko 11. Onko suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on laadittu? Mikä taho sen on laatinut? Lähde: Kuntakysely.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, laadittu			
	koulutuksen järjestäjän linjaama	oppilaitostasolla	ei ole
Etelä-Suomi	87,2 %	12,8 %	0,0 %
Itä-Suomi	80,0 %	20,0 %	0,0 %
Lappi	88,2 %	5,9 %	5,9 %
Lounais-Suomi	56,3 %	40,6 %	3,1 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	84,7 %	15,3 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	80,8 %	19,2 %	0,0 %
Manner-Suomi	79,8 %	19,2 %	1,0 %

Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä olivat yleensä varsin hyvin päivitetty. Hieman yli puolet vastaajista (51,2 %) kertoi päivittävänsä suunnitelman kerran 2–4 vuodessa ja reilu kolmannes (34,5 %) kerran vuodessa. Lähes joka kuudes vastaaja (14,3 %) päivitti suunnitelmaa harvemmin.

Taulukko 12. Kuinka usein suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, päivitetty						
	kerran vuodessa	kerran 2–4 vuodessa	harvemmi n	tekeillä	ei ole olemassa	ei tietoa
Etelä-Suomi	46,2 %	41,0 %	2,6 %	5,1 %	0,0 %	5,1 %
Itä-Suomi	26,7 %	66,7 %	3,3 %	0,0 %	0,0 %	3,3 %
Lappi	29,4 %	64,7 %	0,0 %	5,9 %	0,0 %	0,0 %
Lounais-Suomi	50,0 %	25,0 %	15,6 %	6,3 %	0,0 %	3,1 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	27,1 %	54,2 %	10,2 %	8,5 %	0,0 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	26,9 %	65,4 %	7,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Manner-Suomi	34,5 %	51,2 %	7,4 %	4,9 %	0,0 %	2,0 %

4.4.2 Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriisi, uhka- ja vaaratilanteissa.

Suunnitelmassa kuvataan, miten

- kriisitilanteita ehkäistään
- niihin varaudutaan
- niissä toimitaan
- toimintavalmiuksia harjoitellaan.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle kuuluu oppilaitoksen tärkeimpiin kriisitilanteen toimintaohjeisiin. Sekä oppilaitoksen johdon että henkilöstön täytyy osata tarvittaessa soveltaa ohjeet välittömästi käytäntöön. Kriisit voivat olla syntymekanismeiltaan hyvin erilaisia ja luonteeltaan monimuotoisia, fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia, ja niissä voi olla lyhytkestoisempia ja pitkäkestoisempia elementtejä, joihin pitää varautua. Lisäksi kriisit voivat heikosti hoidettuina aiheuttaa oppilaitokselle mainehaitan, joka voi pysyä yhteisessä muistissa pitkään.

Kyselyn jokaisella vastaajalla (100 %) oli suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle. Kolmella neljästä vastaajasta (75,4 %) koulutuksen järjestäjä oli linjannut suunnitelman. Yhdellä neljästä vastaajasta (24,6 %) suunnitelmat oli linjattu oppilaitostasolla. Lapissa lähes yhdeksällä kymmenestä

kunnasta suunnitelma kriisi-, uhka ja vaaratilanteiden varalle oli koulutuksen järjestäjän linjaama, kun taas Lounais-Suomessa lähes puolet kunnista teki linjaukset oppilaitostasolla.

Taulukko 13. Onko suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle laadittu? Mikä taho on laatinut sen? Lähde: Kuntakysely.

Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle, laadittu			
	koulutuksen järjestäjän linjaama	oppilaitostasolla	ei ole
Etelä-Suomi	82,1 %	17,9 %	0,0 %
Itä-Suomi	76,7 %	23,3 %	0,0 %
Lappi	88,2 %	11,8 %	0,0 %
Lounais-Suomi	53,1 %	46,9 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	74,6 %	25,4 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	84,6 %	15,4 %	0,0 %
Manner-Suomi	75,4 %	24,6 %	0,0 %

Suunnitelmaa kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle päivitettiin yleensä hyvin. Suurin osa vastaajista (46,8 %) päivitti suunnitelman joka vuosi. Seuraavaksi eniten (41,9 %) suunnitelmaa päivitettiin kerran 2–4 vuodessa. Harvemmin suunnitelmaa päivittivät alle joka kymmenes vastaajista (8,4 %), osalla (1,5 %) suunnitelma oli vielä tekeillä ja muutamilla (1,5 %) ei ollut tietoa päivittämisestä. Päivittämisen aikatauluissa oli jonkin verran alueellisia eroja. Useimmin suunnitelma päivitettiin Etelä-Suomessa, harvimminkin Lounais-Suomessa.

Taulukko 14. Kuinka usein suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle, päivitetty						
	kerran vuodessa	kerran 2–4 vuodessa	harvemmin	tekeillä	ei ole olemassa	ei tietoa
Etelä-Suomi	61,5 %	33,3 %	2,6 %	0,0 %	0,0 %	2,6 %
Itä-Suomi	43,3 %	50,0 %	3,3 %	0,0 %	0,0 %	3,3 %
Lappi	35,3 %	64,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Lounais-Suomi	40,6 %	34,4 %	15,6 %	6,3 %	0,0 %	3,1 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	42,4 %	42,4 %	13,6 %	1,7 %	0,0 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	53,8 %	38,5 %	7,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Manner-Suomi	46,8 %	41,9 %	8,4 %	1,5 %	0,0 %	1,5 %

4.4.3 Yhdenvertaisuussuunnitelma

Vahvin yhdenvertaisuutta koskeva säädös on perustuslain (731/1999) 6 §, jonka 1. momentissa säädetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuus on tärkeässä osassa myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa, joka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989 ja tuli kansainvälisesti voimaan 2.9.1990.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaan viranomaisten, julkista hallintotehtävää hoitavien yksityisten toimijoiden, koulutuksen järjestäjien,

varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien sekä työnantajien pitää arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta omassa toiminnassaan. Lain mukaan näillä toimijoilla on myös velvollisuus laatia yhdenvertaisuussuunnitelma yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta säädetään yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä. Sen 2. momentissa säädetään, että koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Yhdenvertaisuussuunnittelussa arvioidaan oppilaitoksen yhdenvertaisuuden tila, kehitetään toimintaa yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta sekä varmistetaan toiminnan yhdenvertaisuus. Yhdenvertaisuussuunnittelu tähtää tosiasiallisen yhdenvertaisuuden parantamiseen. Opetuksen järjestäjän yhdenvertaisuussuunnitelma auttaa esimerkiksi

- tunnistamaan erilaisten oppilaiden tarpeet
- varmistamaan, että kaikki pystyvät yhdenvertaisesti osallistumaan opetukseen
- tarjoamaan työkaluja häirintään puuttumiseksi.

Yhdenvertaisuussuunnitelma on asiakirja, joka jo luonteensa vuoksi tarjoaa hyviä mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä oppilaiden ja huoltajien kanssa ja samalla osallistaa heitä.

Kyselyssä yhdenvertaisuussuunnitelma oli tehtynä 95,6 %:lla vastaajista. Yleensä se oli koulutuksen järjestäjän (72,7 %) linjaama. Muuten se laadittiin yleensä oppilaitostasolla (22,9 %). Yhdenvertaisuussuunnitelman kohdalla on tärkeää huomata, että vaikka koulutuksen järjestäjä linjaa sen, se pitää lainsäädännön mukaan kuitenkin laatia myös oppilaitoskohtaisesti. Yhdeksältä vastaajalta yhdenvertaisuussuunnitelma puuttui kuitenkin kokonaan, Lounais-Suomessa lähes joka kymmenenneltä.

Taulukko 15. Onko yhdenvertaisuussuunnitelma laadittu? Mikä taho on laatinut sen? Lähde: Kuntakysely.

Yhdenvertaisuussuunnitelma, laadittu			
	koulutuksen järjestäjän linjaama	oppilaitostasolla	ei ole
Etelä-Suomi	73,2 %	22,0 %	4,9 %
Itä-Suomi	80,0 %	16,7 %	3,3 %
Lappi	88,2 %	11,8 %	0,0 %
Lounais-Suomi	53,1 %	37,5 %	9,4 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	72,9 %	22,0 %	5,1 %
Pohjois-Suomi	76,9 %	23,1 %	0,0 %
Manner-Suomi	72,7 %	22,9 %	4,4 %

Yhdenvertaisuussuunnitelmaa päivitettiin yleensä (62,1 %) 2–4 vuoden välein. Lähes joka viides vastaaja (18,7 %) päivitti yhdenvertaisuussuunnitelmansa joka vuosi. Yhdenvertaisuussuunnitelman päivittämisen kohdalla oli melko paljon alueellista hajontaa: osalla vastaajista se oli vasta tekeillä (5,4 %), sitä ei ollut olemassa ollenkaan (2,5 %) tai siitä ei ollut tietoa (2,5 %).

Taulukko 16. Kuinka usein yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Yhdenvertaisuussuunnitelma, päivitetty						
	kerran vuodessa	kerran 2–4 vuodessa	harvemmi n	tekeillä	ei ole olemassa	ei tietoa
Etelä-Suomi	17,9 %	61,5 %	2,6 %	7,7 %	5,1 %	5,1 %
Itä-Suomi	6,7 %	83,3 %	3,3 %	3,3 %	0,0 %	3,3 %
Lappi	29,4 %	58,8 %	5,9 %	0,0 %	0,0 %	5,9 %
Lounais-Suomi	25,0 %	40,6 %	18,8 %	12,5 %	3,1 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	18,6 %	59,3 %	11,9 %	5,1 %	3,4 %	1,7 %
Pohjois-Suomi	19,2 %	73,1 %	7,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Manner-Suomi	18,7 %	62,1 %	8,9 %	5,4 %	2,5 %	2,5 %

4.4.4 Tasa-arvosuunnitelma

Tasa-arvon toteuttamisesta koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa säädetään lain naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5, 5 a ja 5 b §:issä. 5 § 1. momentissa säädetään, että viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen ja että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. 5 § 2. momentissa säädetään, että varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja että varhaiskasvatus tukee tämän lain tarkoituksen toteutumista. 5 § 3. momentissa säädetään, että tasa-arvoa edistetään koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Lain naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 a §:ssä säädetään toimenpiteistä tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa. 5 a § 1. momentin mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa. 5 a § 2. momentissa säädetään, että tasa-arvosuunnitelman pitää sisältää

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

5 a § 3. momentin mukaan erityistä huomiota pitää kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. 5 a § 4. momentin mukaan vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Pääsääntöisesti jokainen kyselyn vastaaja (97,5 %) oli tehnyt tasa-arvosuunnitelman. Viidellä vastaajalla ei ollut tasa-arvosuunnitelmaa. Kolmella neljästä vastaajasta (73,9 %) oli koulutuksen järjestäjän linjaamat tasa-arvosuunnitelmat, joka neljännellä (23,6 %) tasa-arvosuunnitelma oli tehty oppilaitostasolla.

Taulukko 17. Onko tasa-arvosuunnitelma laadittu? Mikä taho on laatinut sen?
Lähde: Kuntakysely.

Tasa-arvosuunnitelma, laadittu			
	koulutuksen järjestäjän linjaama	oppilaitostasolla	ei ole
Etelä-Suomi	71,8 %	25,6 %	2,6 %
Itä-Suomi	83,3 %	16,7 %	0,0 %
Lappi	88,2 %	11,8 %	0,0 %
Lounais-Suomi	59,4 %	37,5 %	3,1 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	72,9 %	22,0 %	5,1 %
Pohjois-Suomi	76,9 %	23,1 %	0,0 %
Manner-Suomi	73,9 %	23,6 %	2,5 %

Pääsääntöisesti tasa-arvosuunnitelma oli myös ajan tasalla. Kerran vuodessa tai kerran 2–4 vuodessa suunnitelman päivitti 79,6 % vastaajista. Kyselyn vaihtoehtotaulukko ei täysin taipunut suunnitelman lainmukaisuuden selvittämiseen, koska suunnitelma voidaan lain mukaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Joka viides tasa-arvosuunnitelma (20,4 %) päivitettiin harvemmin, oli vasta tekeillä, puuttui kokonaan tai siitä ei ollut tietoa. Tämä on selkeään lainkohtaan suhteutettuna hyvin harvoin.

Taulukko 18. Kuinka usein tasa-arvosuunnitelma on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Tasa-arvosuunnitelma, päivitetty						
	kerran vuodessa	kerran 2–4 vuodessa	harvemmin	tekeillä	ei ole olemassa	ei tietoa
Etelä-Suomi	20,5 %	61,5 %	2,6 %	7,7 %	2,6 %	5,1 %
Itä-Suomi	6,7 %	83,3 %	6,7 %	0,0 %	0,0 %	3,3 %
Lappi	29,4 %	64,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	5,9 %
Lounais-Suomi	25,0 %	46,9 %	18,8 %	6,3 %	3,1 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	18,6 %	61,0 %	10,2 %	5,1 %	3,4 %	1,7 %
Pohjois-Suomi	23,1 %	69,2 %	7,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Manner-Suomi	19,7 %	63,5 %	8,4 %	3,9 %	2,0 %	2,5 %

4.4.5 Järjestyssäännöt

Järjestyssäännöistä säädetään perusopetuslain (628/1998) 29 §:ssä, joka koskee oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön. Sen 1. momentissa säädetään, että opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. 4. momentissa säädetään, että opetuksen järjestäjän pitää hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen

järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. 29 §:ssä tarkennetaan asiaa edelleen.

Opetushallitus on antanut järjestyssääntöjen laatimisesta ohjeen (1/012/2016), että opetuksen tai koulutuksen järjestäjän täytyy hyväksyä järjestyssäännöt peruskouluille, lukioille ja ammatillisille oppilaitoksille. Niillä edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöt ovat koulukohtaisia, ja niissä otetaan huomioon paikalliset olosuhteet ja erityispiirteet. Siksi jokainen opetuksen järjestäjä päättää järjestyssääntöjen tarkemmasta muodosta ja sisällöstä. Tarkentavana huomiona voidaan todeta, että jos rakennuksen tiloja käyttää useampi oppilaitos ja heillä on yhteiset järjestyssäännöt, pitää kunkin oppilaitoksen hyväksyä ne ominaan.

Myös perusopetuksen ala- ja yläluokilla sekä toisella asteella järjestyssäännöt ovat tyypillisesti oppilaan ja opiskelijan iän huomioiden erilaisia ja eri tavoin muotoiltuja. Järjestyssääntöjen pohjalta opettaja voi yhdessä oppilaiden kanssa laatia luokka- tai ryhmäkohtaisia käytänteitä. Järjestyssäännöt liittyvät olennaisesti

suunnitelmaan oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suunnitelmaan kurinpitokeinojen ja perusopetuksessa kasvatustieteen käytännön käytänteistä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Näiden laatimiseen Opetushallitus on antanut erilliset määräykset.

Järjestyssäännöt ovat kiinteissä yhteydessä myös yhdenvertaisuussuunnitelmaan sekä tasa-arvosuunnitelmaan. Nämä suunnitelmat voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa.

Järjestyssäännöt oli kyselyn mukaan laadittu kattavasti kunnissa (99,5 %). Ne puuttuivat vain yhdeltä vastaajalta. Pääsääntöisesti järjestyssäännöt laaditaan koulu- tai oppilaitostasolla (61,1 %), ja opetuksen tai koulutuksen järjestäjä hyväksyy ne. Koulutuksen järjestäjä oli noin joka kolmannessa vastauksessa (38,4 %) järjestyssääntöjen linjaaja. Vastauksissa oli jonkin verran alueellista vaihtelua.

Taulukko 19. Onko järjestyssäännöt laadittu? Mikä taho ne on laatinut? Lähde: Kuntakysely.

Järjestyssäännöt, laadittu			
	koulutuksen järjestäjän linjaama	oppilaitostasolla	ei ole
Etelä-Suomi	33,3 %	66,7 %	0,0 %
Itä-Suomi	50,0 %	50,0 %	0,0 %
Lappi	41,2 %	58,8 %	0,0 %
Lounais-Suomi	18,8 %	81,3 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	45,8 %	54,2 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	38,5 %	57,7 %	3,8 %
Manner-Suomi	38,4 %	61,1 %	0,5 %

Kyselyn vastaajat päivittivät järjestyssäännöt melko usein. Lähes puolet vastaajista (49,8 %) päivitti järjestyssäännöt kerran vuodessa, ja useampi kuin

joka kolmas (36,5 %) päivitti ne kerran 2–4 vuodessa. Noin joka kymmenes vastaaja (11,8 %) päivitti järjestyssäännöt harvemmin, ja kahdella vastaajalla ei ollut tietoa asiasta.

Taulukko 20. Kuinka usein järjestyssäännöt on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Järjestyssäännöt, päivitetty						
	kerran vuodessa	kerran 2–4 vuodessa	harvemmin	tekeillä	ei ole olemassa	ei tietoa
Etelä-Suomi	59,0 %	20,5 %	15,4 %	2,6 %	0,0 %	2,6 %
Itä-Suomi	33,3 %	53,3 %	13,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Lappi	47,1 %	52,9 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Lounais-Suomi	43,8 %	37,5 %	18,8 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	49,2 %	37,3 %	10,2 %	1,7 %	0,0 %	1,7 %
Pohjois-Suomi	65,4 %	26,9 %	7,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Manner-Suomi	49,8 %	36,5 %	11,8 %	1,0 %	0,0 %	1,0 %

4.4.6 Pelastussuunnitelma

Rakennuksen tai alueen haltijan pitää laatia pelastussuunnitelma. Tämä perustuu pelastuslakiin (379/2011) ja valtioneuvoston asetukseen pelastustoimesta (407/2011). Pelastussuunnitelma täytyy tehdä, jos rakennuksen poistumisturvallisuus tai pelastustoiminta on tavanomaista vaativampaa, tai jos henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran tai mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen arvioidaan olevan vakavat. Yleensä pelastussuunnitelmassa tehdään vahvaa yhteistyötä esimerkiksi opetustoimen, pelastuslaitoksen ja poliisin kanssa.

Pelastussuunnitelma toimii parhaimmillaan asiakirjana, josta löytyvät kaikki rakennuksen ja siinä toimivien ihmisten turvallisuuteen liittyvät asiat. Minimivaatimuksena on, että siinä huomioidaan pelastuslain omatoimisen varautumisen ja tulipalojen ennaltaehkäisyn säännökset. Keskeinen vaihe pelastussuunnitelmaa laadittaessa on riskien kartoittaminen ja arviointi.

Pelastussuunnitelmaan sisältyvät

- 1) vaarojen ja riskien arviointi
- 2) rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyt
- 3) ihmisille annettavat ohjeet onnettomuuksien ehkäisemiseksi
- 4) ohjeet onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi
- 5) mahdolliset muut kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvät toimenpiteet.

Poikkeuksetta jokainen vastaaja oli laatinut pelastussuunnitelman. Pääosin (63,1 %) pelastussuunnitelma oli laadittu oppilaitostasolla. Noin joka kolmannessa kunnassa (36,9 %) koulutuksen järjestäjä oli linjannut pelastussuunnitelman. Tavassa laatia pelastussuunnitelma oli melko paljon alueellisia eroja. Pelastussuunnitelma koskee vahvasti yhtä rakennusta, ja on mahdollista, että jos kunnassa on ainoastaan yksi koulurakennus, vastauksissa painottuu koulutuksen järjestäjän linjaus.

Taulukko 21. Onko pelastussuunnitelma laadittu? Mikä taho on laatinut sen?
Lähde: Kuntakysely.

Pelastussuunnitelma, laadittu			
	koulutuksen järjestäjän linjaama	oppilaitostasolla	ei ole
Etelä-Suomi	46,2 %	53,8 %	0,0 %
Itä-Suomi	50,0 %	50,0 %	0,0 %
Lappi	47,1 %	52,9 %	0,0 %
Lounais-Suomi	31,3 %	68,8 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	25,4 %	74,6 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	34,6 %	65,4 %	0,0 %
Manner-Suomi	36,9 %	63,1 %	0,0 %

Pelastussuunnitelma oli myös hyvin päivitetty. Lähes kolme neljästä vastaajasta (73,9 %) päivitti pelastussuunnitelman joka vuosi, ja lähes joka neljäs (23,2 %) kerran 2–4 vuodessa. Yhdellä vastaajalla pelastussuunnitelma oli vasta tekeillä, ja yhdellä vastaajalla ei ollut tietoa pelastussuunnitelman päivitysaikataulusta.

Taulukko 22. Kuinka usein pelastussuunnitelma on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Pelastussuunnitelma, päivitetty						
	kerran vuodessa	kerran 2–4 vuodessa	harvemmin	tekeillä	ei ole olemassa	ei tietoa
Etelä-Suomi	74,4 %	23,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	2,6 %
Itä-Suomi	83,3 %	13,3 %	3,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Lappi	70,6 %	29,4 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Lounais-Suomi	65,6 %	31,3 %	3,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	71,2 %	23,7 %	3,4 %	1,7 %	0,0 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	80,8 %	19,2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Manner-Suomi	73,9 %	23,2 %	2,0 %	0,5 %	0,0 %	0,5 %

4.4.7 Valmiussuunnitelma

Opetuksen järjestäjän varautumisvelvoitteesta säädetään useammassa eri lainkohdassa. Valmiuslain (1552/2011) 12 §:ssä säädetään, että muun muassa hyvinvointialueiden, kuntien ja kuntayhtymien pitää varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Varmistaminen tehdään valmiussuunnitelmilla, poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluilla ja muilla toimenpiteillä. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen järjestämisestä säädetään vielä saman lain 88 §:ssä. Opetuksesta ja koulutuksesta säädetään valmiuslain 109 §:ssä.

Sivistystoimen valmiussuunnitelma on asiakirja, jossa korostuu myös viranomaisten yhteistyö – tehdäänhän se osana kunnan yleistä valmiussuunnittelua. Valmiussuunnitelma laaditaan normaalioloissa, ja siinä kuvattujen toimenpiteiden avulla varmistetaan opetustoimen mahdollisimman häiriötön hoitaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Tärkeitä ovat

valmiussuunnitelman ylläpito ja päivittäminen. Erityisesti erilaiset valmiusharjoitukset sen osana ovat tärkeitä.

Kyselyssä selvitettiin sivistystoimen valmiussuunnitelman päivittämissaikataulua. Yleisimmin (44,3 %) sivistystoimen valmiussuunnitelma päivitettiin kerran 2–4 vuodessa. Joka kolmas vastaaja (35,5 %) päivitti kuitenkin sivistystoimen valmiussuunnitelman vuosittain. Joka kuudes vastaaja (15,3 %) päivitti asiakirjan harvemmin, ja osalla (4,4 %) se oli vasta tekeillä. Yhdeltä vastaajalta sivistystoimen valmiussuunnitelma puuttui kokonaan. Sivistystoimen valmiussuunnitelmaa päivitetään hyvin, joskin päivitystiheydessä on melko suuria alueellisia eroja. Pohjois-Suomessa valmiussuunnitelma päivitetään useimmin, Länsi- ja Sisä-Suomessa harvimminkin.

Taulukko 23. Kuinka usein valmiussuunnitelma on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Valmiussuunnitelma, päivitetty					
	kerran vuodessa	kerran 2–4 vuodessa	harvemmin	tekeillä	ei ole olemassa
Etelä-Suomi	38,5 %	30,8 %	20,5 %	10,3 %	0,0 %
Itä-Suomi	26,7 %	60,0 %	13,3 %	0,0 %	0,0 %
Lappi	41,2 %	52,9 %	0,0 %	0,0 %	5,9 %
Lounais-Suomi	40,6 %	43,8 %	9,4 %	6,3 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	27,1 %	40,7 %	27,1 %	5,1 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	50,0 %	50,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Manner-Suomi	35,5 %	44,3 %	15,3 %	4,4 %	0,5 %

4.4.8 Yhteenveto koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan liittyvistä suunnitelmista

Kyselyssä selvitettiin edellä esiteltyjen seitsemän erilaisen suunnitelman tilaa, joista opetuksen järjestäjän täytyy huolehtia. Nämä suunnitelmat olivat

- 1) suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- 2) suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle
- 3) yhdenvertaisuussuunnitelma
- 4) tasa-arvosuunnitelma
- 5) järjestyssäännöt
- 6) pelastussuunnitelma
- 7) valmiussuunnitelma.

Kyselyssä ei selvitetty suunnitelman tilaa, jossa käsitellään kurinpitokeinojen ja perusopetuksessa kasvatuskeskustelun käyttämistä ja niihin liittyviä menettelytapoja.

Yhteisöllistä opiskeluhoitosuunnitelmaa tukevat suunnitelmat oli tehty lähes kaikkialla. Kaikki vastaajat olivat tehneet suunnitelman kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle, joka oli pääsääntöisesti opetuksen järjestäjän linjaama (75,4 %). Jokainen vastaaja oli tehnyt myös pelastussuunnitelman, joka oli pääsääntöisesti oppilaitoskohtainen (63,1 %). Lähes jokainen vastaaja oli tehnyt sivistystoimen valmiussuunnitelman (99,5 %) sekä järjestyssäännöt (99,5 %),

jotka olivat yleensä oppilaitoskohtaiset (61,1 %). Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä olivat kunnossa 99 %:lla vastaajista, pääsääntöisesti opetuksen järjestäjän linjaamana (79,8 %), ja 85,7 % vastaajista myös päivitti sitä melko usein. Heikoin tilanne oli yhdenvertaisuussuunnitelman ja tasa-arvosuunnitelman kohdalla: yhdenvertaisuussuunnitelma puuttui 4,4 %:lla vastaajista ja tasa-arvosuunnitelma 2,5 %:lla vastaajista. Nämä molemmat suunnitelmat olivat pääsääntöisesti opetuksen järjestäjän linjaamia.

Taulukko 24. Yhteisölliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan liittyvät suunnitelmat, joiden ilmoitettiin puuttuvan. Lähde: Kuntakysely.

	Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	Suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle	Pelastussuunnitelma	Yhdenvertaisuussuunnitelma	Tasa-arvosuunnitelma	Järjestys-säännöt
Etelä-Suomi	0,0 %	0,0 %	0,0 %	4,9 %	2,6 %	0,0 %
Itä-Suomi	0,0 %	0,0 %	0,0 %	3,3 %	0,0 %	0,0 %
Lappi	5,9 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Lounais-Suomi	3,1 %	0,0 %	0,0 %	9,4 %	3,1 %	0,0 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	0,0 %	0,0 %	0,0 %	5,1 %	5,1 %	0,0 %
Pohjois-Suomi	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	3,8 %
Manner-Suomi	1,0 %	0,0 %	0,0 %	4,4 %	2,5 %	0,5 %

Suunnitelmia päivitettiin varsin hyvin. Selkeästi useimmin päivitettiin pelastussuunnitelma, jonka 73,9 % vastaajista päivitti vuosittain ja loputkin pääsääntöisesti kerran 2–4 vuodessa. Järjestyssääntöjä päivittivät vuosittain lähes puolet vastaajista ja kerran 2–4 vuodessa yli kolmannes. Suunnitelman kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle päivittivät myös lähes puolet vastaajista kerran vuodessa ja 41,9 % kerran 2–4 vuodessa. Muut suunnitelmat päivitettiin pääsääntöisesti kerran 2–4 vuodessa.

Kyselyssä tiedusteltiin henkilöstökoulutuksen tarvetta valmiussuunnitelmien osalta sekä muun tuen tarvetta valmiussuunnitteluun. Pääsääntöisesti yli 36 % vastaajista katsoi tarvitsevänsä henkilöstökoulutusta valmiussuunnitelmien osalta ja yli 18 % muuta tukea valmiussuunnitteluun.

Taulukko 25. Henkilöstökoulutuksen tai muun tuen tarve valmiussuunnitteluun. Lähde: Kuntakysely.

	Henkilöstökoulutus valmiussuunnitelmien osalta			Muu tuki valmiussuunnitteluun		
	kyllä	ei	en osaa sanoa	kyllä	ei	en osaa sanoa
Etelä-Suomi	43,6 %	25,6 %	30,8 %	23,7 %	34,2 %	42,1 %
Itä-Suomi	33,3 %	46,7 %	20,0 %	30,0 %	53,3 %	16,7 %
Lappi	17,6 %	58,8 %	23,5 %	11,8 %	64,7 %	23,5 %
Lounais-Suomi	40,6 %	40,6 %	18,8 %	12,5 %	59,4 %	28,1 %
Länsi- ja Sisä-Suomi	35,6 %	33,9 %	30,5 %	18,6 %	49,2 %	32,2 %
Pohjois-Suomi	38,5 %	46,2 %	15,4 %	7,7 %	65,4 %	26,9 %
Manner-Suomi	36,5 %	38,9 %	24,6 %	18,3 %	52,0 %	29,7 %

Henkilöstökoulutusta ja muuta tukea toivottiin erityisesti

- valmiussuunnitelman laatimiseen ja jalkauttamiseen (ml. johtoryhmän toiminta)
- roolituksen ja vastuiden selvittämiseen
- toimintakorttien ohjeistukseen ja käyttöön
- suunnitelman päivittämiseen.

Valmiussuunnitelman arkikäytäntöön sovittamisessa toivottiin koulutusta henkilöstön perehdyttämiseen ja kouluttamiseen sekä koulutustarpeiden arviointiin ja päivittämiseen. Hyvin käytännönläheisiä koulutustoiveita olivat ensiapukoulutus, turvallisuuskoulutukset oppilaitoksiin, koulutukset mahdollisten vaaratilanteiden ja uhkien varalta, alkusammutuskoulutukset sekä väestönsuojahoitajien koulutus.

Tämän lisäksi toivottiin johdolle ja esihenkilöille koulutusta kriisisuunnittelusta, kouluyhteistyöstä sekä turvallisuuskulttuurin edistämisestä ja turvaryhmän toimintaan kouluttamisesta. Valmiusasioista toivottiin nimenomaan säännöllistä koulutusta ja tiedotusta sekä ajankohtaista muutosten ja lainsäädännön seuranta.

Verkostotoiminta ja yhteistyö saivat valmiussuunnittelun

henkilöstökoulutustoiveissa monta mainintaa. Henkilöstökoulutusta toivottiin

- yhteistyöhön muiden kuntien ja toimijoiden kanssa valmiussuunnittelussa ja harjoituksissa
- viranomaisyhteistyöhön ja -ohjeistuksiin
- yhteistyöhön kunnan valmiusryhmän kanssa
- monitoimijuuden huomioimiseen
- yhteistyörakenteiden varmistamiseen.

Samoin koulutusten suunnittelu ja toteutus kaupungin tasolla sekä uuden henkilöstön kouluttaminen saivat mainintoja. Myös uusien työkalujen ja ohjelmistojen käyttökoulutus sekä näiden myötä tietoturvallinen toiminta mainittiin.

Tuen tarvetta tarkennettiin avovastauksissa niin, että sitä tarvitaan

- koulutuksena valmiussuunnitelman laadintaan
- koulutuksena eri osa-alueisiin ja sisältöihin
- seminaareina ja webinaareina valmiusaiheista
- asiantuntijatukena suunnitelman ajan tasalla pitämiseen
- tukena suunnitelman jalkautukseen ja toimeenpanoon.

Tähän toivottiin myös

- valmiita suunnittelupohjia ja malliesimerkkejä
- ohjeita
- tietoa ja päivityksiä erilaisista uhkaskenaarioista ja niiden hallinnasta
- verrokkikuntien sparrausta ja kokemusten vaihtoa
- tukea ja ohjausta suunnitelman toteutuksen ja seurannan arviointiin
- tukea ja ohjausta prosessin kehittämiseen.

Kyselyn vastausten perusteella voidaan todeta, että olennaista olisivat

- aika ja resurssit suunnittelun toteuttamiseen
- roolien ja vastuiden tarkistaminen ja selkeyttäminen
- yhteistyö kunnan valmiusryhmän, hyvinvointialueen, pelastuslaitoksen ja muiden toimijoiden ja viranomaisten kanssa
- toimintaympäristön muutoksiin liittyvä tuki ja ohjaus.

4.5 Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Lisäksi on osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhoollon koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava. Näin säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 25 § 2. momentissa. Lisäksi 25 § 1. momentissa säädetään, että Opetushallitus ja Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti. Myös Opetushallituksen määräyksessä OPH-1098-2022 määrätään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muuttamisesta muun muassa yhteisöllisen opiskeluhoollon kohdalta. Määräyksessä todetaan, että yhteisöllinen opiskeluhoollon on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Muun ohessa määräyksessä todetaan, että opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvataan oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset, poissaolojen ennaltaehkäisy ja suunnitelmallinen seuranta (ml. seurantamenetelmät ja -tiedot) ja poissaoloihin puuttuminen. Lisäksi kuvataan tämän edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä luvattomista poissaoloista ilmoittaminen huoltajalle. Näiden lisäksi opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvataan tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen sekä yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

Yhteisöllinen opiskeluhoollon on keskeinen osa oppilaitoksen jokapäiväistä toimintaa. Seuraavaksi eritellään, miten kyselyn vastaajat seurasivat yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta, millä tavoin oppilaitoksissa järjestettiin turvallisuusharjoituksia ja miten huoltajia tiedotettiin yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumisesta.

4.5.1 Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta seurattiin suunnitelmallisesti monin tavoin

Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta seurattiin eri tavoin. Suosituin tapa seurata yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista oli Terveystoimen ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskysely (90,3 %). Valtakunnallisesti tehtävistä kyselyistä sovellettiin myös TEA-viisaria (79,6 %).

Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä oli tärkeä seurantakeino (90,3 %). Opettajakokouksissa suunnitelmaa seurattiin hieman vähemmän (75,2 %).

Opetuksen järjestäjän omia kyselyitä ja muita seurantamenetelmiä käytettiin myös paljon, joskin siinä oli vaihtelua aina Lounais-Suomen 59,4 %:sta Lapin 87,5 %:iin. Kuntatyyppien mukaan tarkastellessa huomattiin, että kaupunkimaisissa kunnissa seurantaa tehtiin omilla kyselyillä tai seurantamenetelmillä selkeästi eniten (93,0 %). Vastaavasti opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista omilla kyselyillä ja menetelmillä vastasivat seuraavansa 73,2 % taajaan asutuista kunnista ja 60,2 % maaseutumaisista kunnista. Manner-Suomessa kirjallisilla kyselyillä ja vastaavilla yhteisöllisen opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista seurasivat 69,4 % kunnista, kaksikielisistä jopa 84,0 %.

Kaksikielisiä kuntia tarkastellessa kävi ilmi, että yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisen seuranta oppilaitoskohtaisessa opiskeluhuoltoryhmässä oli harvinaisempaa (76,0 %) kuin Manner-Suomessa keskimäärin (89,4 %). Kaksikielisissä kunnissa käytettiin myös keskimääräistä useammin opetuksen järjestäjän omia kyselyjä tai muita seurantamenetelmiä (kaksikieliset kunnat 84 %, Manner-Suomi 69,1 %). Tämä ei sinänsä välttämättä ole kieliriippuvainen asia, vaan voi myös liittyä kunnan kokoon: monet kaksikieliset kunnat, kuten Helsinki, Espoo ja Vantaa, ovat isoja kuntia, joissa useammin kehitetään omia seurantamenetelmiä. Lisäksi on merkillepantavaa, että kaksikielisissä kunnissa viestintä kotien kanssa ja huoltajailloissa olivat pienemmässä roolissa kuin koko Manner-Suomen tuloksissa.

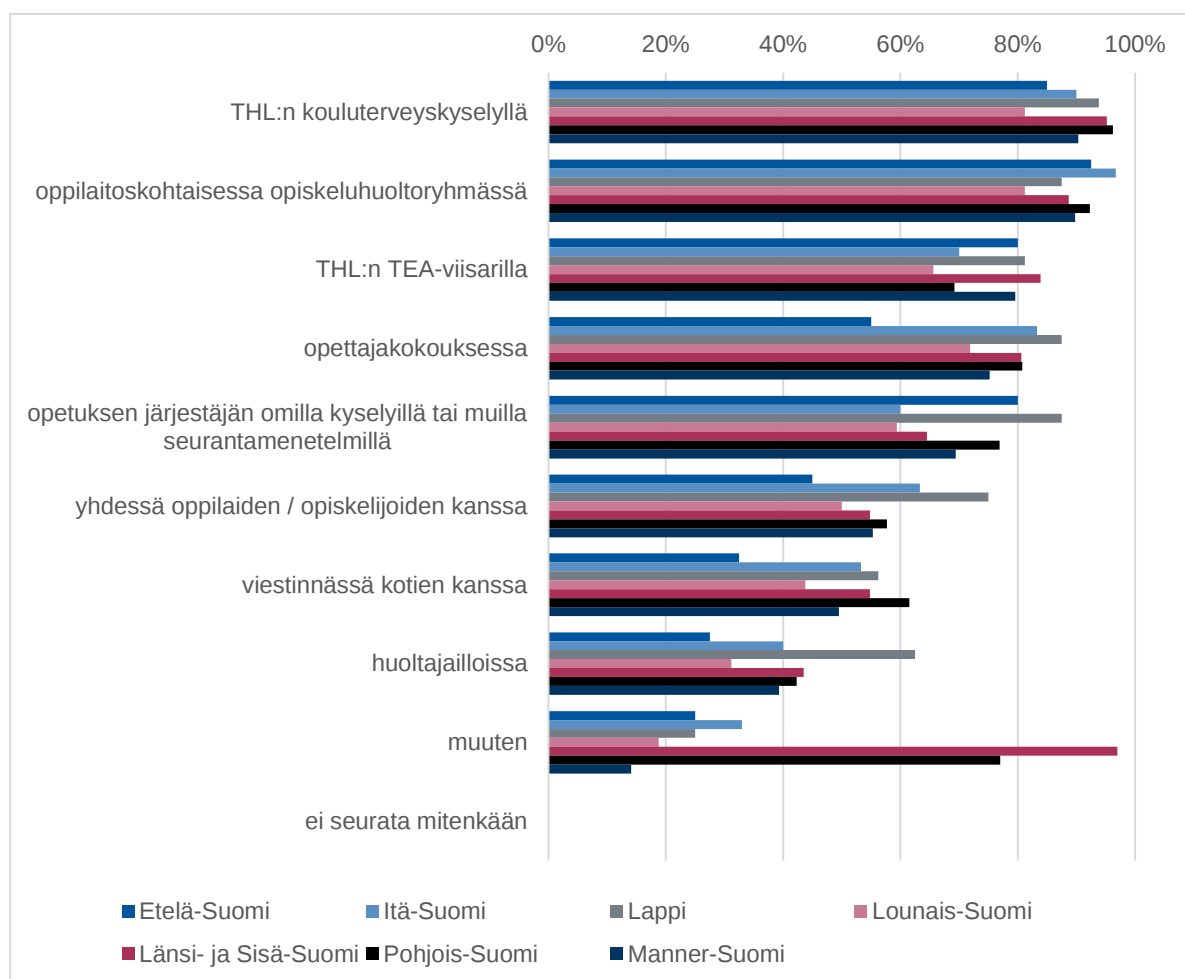
Tuloksista voitiin nähdä, kuinka eri tavoin ja lopulta vähän yhteisöllistä opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista seurattiin itse kohderyhmän eli oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa. Alueellisesti tarkasteltuna seurantaa tehtiin eniten Lapissa (75,0 %) ja vähiten Etelä-Suomessa (45,0 %), kun Manner-Suomen keskiarvo oli 55,3 %. Kahden hyvinvointialueen (Helsingin kaupunki ja Kymenlaakson hyvinvointialue) kunnissa ei seurattu yhteisöllistä opiskeluhuoltosuunnitelmaa oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa ollenkaan. Kuntaryhmittäin tarkastellessa huomattiin, että kaupunkimaisissa kunnissa (65,1 %) suunnitelman toteutumisen seuranta yhdessä oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa oli hieman yleisempää kuin taajaan asutuissa kunnissa (58,1 %) ja maaseutumaisissa kunnissa (52,2 %).

Vielä vähemmän yhteisöllistä opiskeluhuoltosuunnitelmaa seurattiin huoltajien kanssa huoltajailloissa (40,1 %). Eniten sitä seurattiin huoltajailloissa Lapissa (62,5 %), vähiten Lounais-Suomessa (30,0 %), mutta kahden hyvinvointialueen (Itä-Uudenmaan hyvinvointialue ja Kymenlaakson hyvinvointialue) kunnissa sitä ei seurattu huoltajailloissa ollenkaan. Kuntaryhmittäin tarkasteltuna maaseutumaisissa (49,0 %) ja taajaan asutuissa kunnissa (43,9 %) huoltajailloissa suunnitelman toteutumisen seuranta oli yleisempää kuin kaupunkimaisissa kunnissa (27,9 %). Ruotsinkielisissä tai kaksikielisissä kunnissa opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista seurattiin huoltajien kanssa huoltajailloissa selkeästi yleisemmin (80 %).

Kotien kanssa viestimällä opiskeluhoollon suunnitelman toteutumista seurasi 49,5 % kunnista, eniten Lapissa (56,2 %) ja vähiten Etelä-Suomessa (32,5 %). Etelä-Suomen hyvinvointialueilla viestinnässä kotien kanssa oli suurta hajontaa: yhdellä hyvinvointialueella (Vantaan ja Keravan hyvinvointialue) kaikki vastaajat viestivät kotien kanssa ja kolmella (Helsingin kaupunki, Itä-Uudenmaan hyvinvointialue ja Kymenlaakson hyvinvointialue) ei kukaan. Tarkastelu kuntaryhmittäin osoitti, että opiskeluhoollon seurannassa viestinnässä kotien kanssa ei ollut merkittäviä eroja. Kuitenkin ruotsinkielisissä ja kaksikielisissä kunnissa (84 %) viestintä kotien kanssa opiskeluhoollon seurannasta oli selkeästi yleisempää muihin verrattuna.

Muulla tavalla yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista seurasi noin joka kuudes vastaaja (14,1 %). Muita tapoja seurata toteutumista olivat koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltoryhmän kokoukset, kunnan lapsi- ja perhepalvelujen asiantuntijaryhmä (LAPE), lasten ja nuorten hyvinvointityön ryhmät, kaupungin hyvinvointitiimi, oppilaskuntien kuuleminen, koulun hyvinvointiprofiili, lukiopedagogiikan kyselyt sekä lukuvuosisraportointi. Kukaan ei jättänyt toteutumista seuraamatta.

Kuvio 7. Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta. Lähde: Kuntakysely.

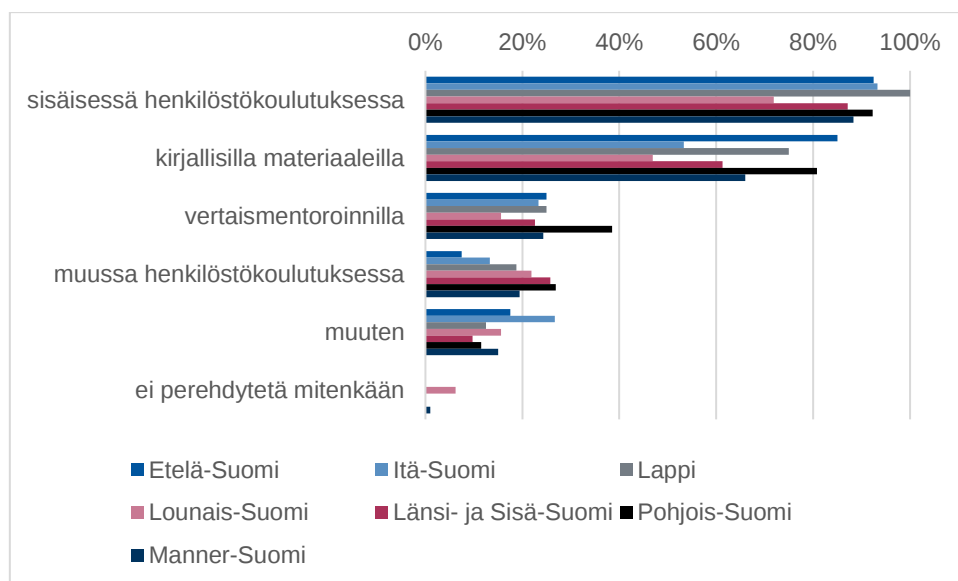

4.6 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaan perehdyttäminen ja harjoittelu

4.6.1 Koulun henkilökuntaa perehdytettiin yhteisölliseen opiskeluhooltoon

Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista, joten henkilökunnan perehdyttäminen yhteisölliseen opiskeluhooltoon on olennaista. Selvästi suosituin tapa oli sisäinen henkilöstökoulutus (88,3 %). Toiseksi suosituin tapa oli perehdyttäminen kirjallisilla materiaaleilla (66,0 %). Vertaismentorointia käytti joka neljäs vastaaja. Joka kuudennella vastaajalla oli muita menetelmiä, kuten laajennettuun hyvinvointiryhmään osallistuminen, opettajakokoukset ja huoltajaillat, suunnittelupäivät, koulun kotisivut, sähköinen viestintä, lukuvuosisuunnitelmat, ulkopuolinen koulutus ja henkilökohtainen perehdyttäminen. Täysin perehdyttämättä jätti 1,0 % vastaajista kolmen eri hyvinvointialueen alueelta.

Kuvio 8. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaan perehdyttäminen ja harjoittelu. Lähde: Kuntakysely.

4.6.2 Oppilaitoksissa järjestettiin turvallisuusharjoituksia vaihtelevasti

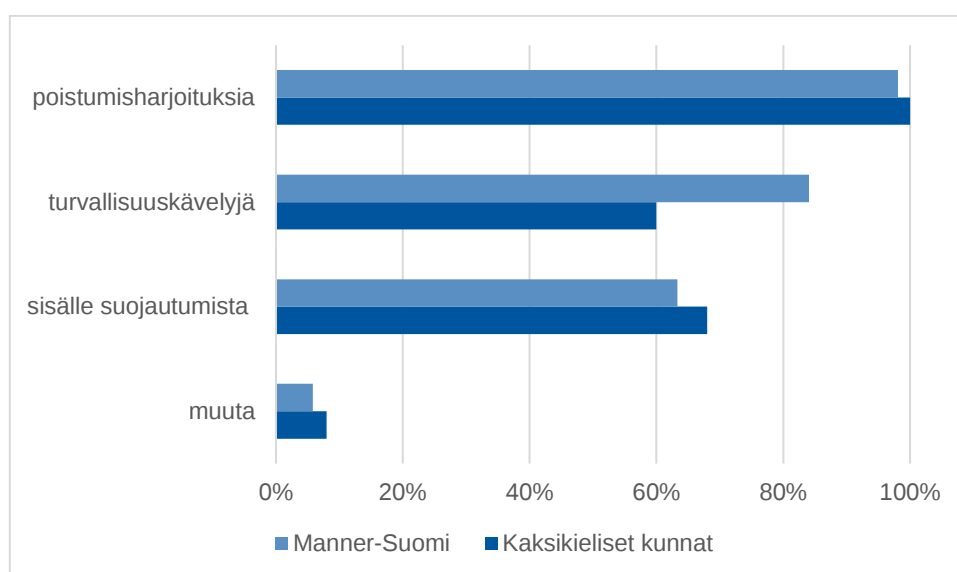
Oppilaitoksissa harjoiteltiin pääsääntöisesti turvallisuuteen liittyviä käytänteitä. Selkeästi eniten harjoiteltiin rakennuksesta poistumista (99 %). Oli kuitenkin yksittäisiä opetuksen järjestäjiä, joiden oppilaitoksissa rakennuksesta poistumista ei harjoiteltu.

Turvallisuuskävelyt olivat poistumisharjoitusten jälkeen toiseksi suosituin turvallisuusharjoitus. Niitä järjesti 86,2 % suomenkielisten kuntien vastaajista. Pohjois-Suomessa kaikki vastaajat järjestivät niitä. Vähiten niitä järjestettiin

Lounais-Suomessa (78,4 %). Kaksikielisissä kunnissa niitä järjestettiin selkeästi vähemmän (60 %) kuin koko Manner-Suomessa keskimäärin.

Sisällesuojautumista harjoiteltiin selkeästi vähiten. Koko maan kuntia tarkastellessa 68,7 % vastaajista ilmoitti harjoittelevansa sisällesuojautumista. Eniten sisällesuojautumista harjoiteltiin Etelä-Suomessa (82,9 %), vähiten Lapissa (43,8 %). Sisällesuojautumisen harjoittelussa havaittiin myös kuntaryhmittäin selkeitä eroja. Sisällesuojautumista harjoitteli maaseutumaisista kunnista 54,0 %, taajaan asutuista kunnista 75,5 % ja kaupunkimaisista kunnista 81,4 %. Kaksikielisistä kunnista sisällesuojautumisen harjoituksia olivat järjestäneet 68 % kunnista.

Kuvio 9. Säännölliset yhteiset turvallisuusharjoitukset Manner-Suomen kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Muita turvallisuusharjoituksia järjesti 5,5 % vastaajista, kaksikielisistä kunnista 8 %. Tällaisia turvallisuusharjoituksia olivat

- ensiapukoulutus
- alkusammutuskoulutus
- koulutus väkivaltatilanteiden varalta
- pelastus- ja turvallisuussuunnitelmien päivittäminen ja läpikäynti
- erilaiset turvallisuusinfot.

Eräs vastaaja kertoi, että esimerkiksi sisälle suojautumista oli harjoiteltu yksittäisiä kertoja, mutta jatkossa toteutusta tarkastellaan säännöllisemmin.

Yhteenvetona voidaan todeta, että rakennuksesta poistumista harjoiteltiin lähes kaikkialla, mikä on ensiarvoisen tärkeää esimerkiksi tulipalon varalta. Myös turvallisuuskävelyitä järjestettiin paljon, joten henkilökunta ja oppilaat oletettavasti tuntevat rakennuksen, jossa he viettävät koulupäivän. Turvallisuuskävelyissä valtavirrasta poikkeavat kuitenkin kaksikieliset kunnat, joista vain 60,0 % vastasi järjestävänsä turvallisuuskävelyitä. Tämä herättää kysymyksen, onko ruotsinkielistä turvallisuuskoulutusta tarjolla tarpeeksi. Sisällesuojautumista harjoiteltiin varsin vähän, eli esimerkiksi väkivalta- tai säteilyvaaratilanteisiin ei ollut varauduttu läheskään kaikkialla.

4.6.3 Huoltajia tiedotettiin yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta

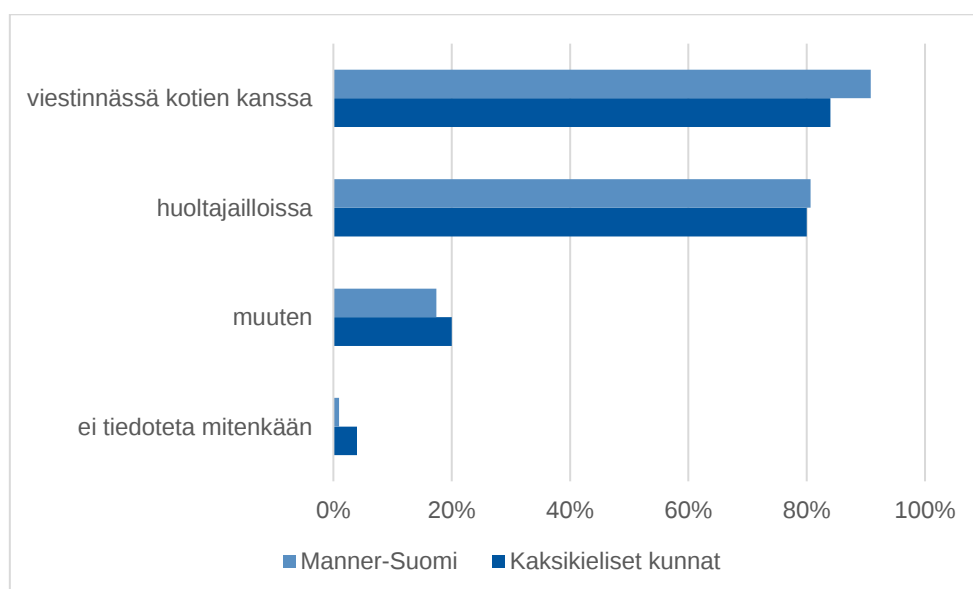
Kyselyssä selvitettiin, miten yhteisöllisestä opiskeluhuollosta tiedotetaan huoltajia. Kysymyksen taustalla on lainsäädäntö kodin ja koulun yhteistyöstä, joka on määritelty perusopetuslain (628/1998) 3 § 3. momentissa: "Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa." Samoin oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) säädetään 4 § 2. momentissa, että kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.

Eniten yhteistyötä kotien kanssa tehtiin viestein (93,1 %). Toiseksi eniten yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta kerrottiin huoltajailloissa (82,2 %). Myös lähes joka neljännellä vastaajalla oli muita tapoja tiedottaa, kuten

- lukuvuositiedotteet
- koulun tai kunnan verkkosivut
- Wilma
- sosiaalinen tai muu media
- suullisesti.

Avovastauksista ilmenee myös, että huoltajilla on edustus yhteisöllisissä opiskeluhoitoryhmissä, ja tietoa välitettiin myös vanhempainyhdistysten kautta. Ainoastaan 1,1 % vastaajista ei tiedottanut huoltajia yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutumisesta suunnitelmallisesti millään tavalla.

Kuvio 10. Yhteisöllisestä opiskeluhuollosta tiedotetaan huoltajia Manner-Suomen kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

5 Arviointiryhmä

Manner-Suomen yhteisöllisen opiskeluhuollon arvioinnin koostivat

- opetustoimen ylitarkastaja, FM Johanna Albert, p. +358 295 016 889
- sivistystoimen ylitarkastaja, TM Malin Eriksson, p. +358 295 018 618
- opetustoimen ylitarkastaja, KM Mari-Annika Hemmi, p. +358 295 017 068
- ylitarkastaja, KM Petja Pyykkönen, p. +358 295 018 220.

Lämpimät kiitokset kehittämispäällikkö Roope Tahvanaiselle, johtaja Anu Liljeströmille ja suunnittelija Heidi Henriksonille avusta, tuesta, tarkastamisesta ja kommentteista.

6 Tietolähteet

Hallituksen esityksessä eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (67/2013)

Hietanen-Peltola, Marke ym. (2019): Kohtaaminen keskiössä: Lapsi- ja nuorilähtöisyys opiskeluhuollon palveluissa. Ohjaus 2/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Hietanen-Peltola, Marke ym. toim. (2015): Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. THL, Ohjaus 7.

Hietanen-Peltola, Marke; Laitinen, Kristiina; Autio, Eva; Palmqvist, Riia (2018). Yhteisestä työstä hyvinvointia – opiskeluhoitoryhmä perusopetuksessa, Ohjaus 9/2018, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Kalenius, A. (2023). Sivistyskatsaus 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:3.

Kalenius, A., Bernelius, V. ja Hyvönen, I. (2024). Sivistyskatsaus 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:25.

Kasvatuksen ja koulutuksen turvallisuus. Viitattu 4.4.2024. Opetushallitus.

Kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi. Viitattu 4.4.2024. Opetushallitus.

Kiusaamisen vastaisten menetelmien arviointi – Seitsemän arviointiin valitun menetelmän käytettävyys, juurrutettavuus ja tuloksellisuus. 2023. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Kouluterveyskysely. Viitattu 4.4.2024. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa. 2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Kouluun kiinnittymiseen ja poissaoloihin puuttumiseen. Viitattu 1.8.2024. Opetushallitus.

Kuntainfo: Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. Kuntainfo 13/2015. Sosiaali- ja terveysministeriö

Kysely Manner-Suomen kunnille (2024). Vuoden 2023 peruspalvelujen saatavuuden arviointi. Yhteisöllinen opiskeluhoito. Vastausaika helmikuu–maaliskuu 2024, vastausprosentti 70,6 % (207 kuntaa).

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

Liikkumissuositus 7-17-vuotiaille lapsille ja nuorille (2021). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19.

Lukiolaki (714/2018)

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019

Opetushallituksen määräys OPH-1098-2022

Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuusopas (jatkuvasti päivittyvä). Opetushallitus.

Opinto-ohjauksen toteutuminen – Arviointituloksia oppivelvollisuusikäisten koulutuksista. 2023. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Oppilaitosympäristön ja -yhteisön monialainen tarkastaminen (2015). Tiedä ja toimi -kortti, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Pelastuslaki (379/2011)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Perusopetuslaki (628/1998)

Perustuslaki (731/1999)

Perälä M-L, Hietanen-Peltola M, Halme N, Kanste O, Pelkonen M, Huurre T, Pihkala J, Heiliö P-L (2015). Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen, Opas 36/2015, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Sitouttavan koulu yhteistyön arviointi – Arvioinnin loppuraportti. 2023. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Summanen A-M, Rumpu N, Huhtanen M (2018). Oppilas- ja opiskelijahuoltolain toimeenpanon arviointi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 4:2018.

Teaviisari. Viitattu 4.4.2024. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Terveidenhuoltolaki (1326/2010)

Tietojen luovutus koulutuksesta opiskeluhoitopalveluille. Viitattu 4.6.2024. Opetushallitus.

Valmiuslaki (1552/2011)

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu (2024). Opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 2.10. Saantitapa: Esi- ja perusopetus (vipunen.fi), luettu 12.8.2024

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

Yhteisellä koulutiellä Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen (2023). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:27

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (1990)

7 Taulukot, kuvat ja kuviot

Taulukot:

Taulukko 1. Aluehallintovirastojen peruspalveluiden arviointi 2023, yhteisöllisen opiskeluhuollon arviointiasetelma.

Taulukko 2. Perusopetuksen oppilaitosten määrä maakunnittain 2021–2023, kokonaismäärä ja näiden osana ruotsinkielisten oppilaitosten määrä. Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen 2024.

Taulukko 3. Oppilasmäärät perusopetuksessa 2021–2023, kokonaismäärä ja näiden osana ruotsinkielisten oppilaiden määrä. Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen 2024.

Taulukko 4. Kyselyyn vastanneet kunnat alueittain ja hyvinvointialueittain, yhteisöllinen opiskeluhuolto. Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 5. Opiskeluhoitosuunnitelman viimeisin hyväksymisvuosi kyselyyn vastanneissa kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 6. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman viimeisin hyväksymisvuosi kyselyn kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 7. Millainen opiskeluhuollon ohjausryhmä kyselyyn vastanneissa kunnissa on? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 8. Koulutuksen järjestäjän monialaiseen opiskeluhuollon ohjausryhmässä edustus kyselyyn vastanneissa Manner-Suomen ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 9. Kuka toimii puheenjohtajana koulutuksen järjestäjän monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmässä kyselyyn vastanneissa Manner-Suomen ja kaksikielisissä kunnissa? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 10. Kuinka usein koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä kokoontuu kyselyyn vastanneissa kunnissa? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 11. Onko suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on laadittu? Mikä taho sen on laatinut? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 12. Kuinka usein suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 13. Onko suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle laadittu? Mikä taho on laatinut sen? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 14. Kuinka usein suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 15. Onko yhdenvertaisuussuunnitelma laadittu? Mikä taho on laatinut sen? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 16. Kuinka usein yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 17. Onko tasa-arvosuunnitelma laadittu? Mikä taho on laatinut sen?
Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 18. Kuinka usein tasa-arvosuunnitelma on päivitetty? Lähde:
Kuntakysely.

Taulukko 19. Onko järjestyssäännöt laadittu? Mikä taho ne on laatinut? Lähde:
Kuntakysely.

Taulukko 20. Kuinka usein järjestyssäännöt on päivitetty? Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 21. Onko pelastussuunnitelma laadittu? Mikä taho on laatinut sen?
Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 22. Kuinka usein pelastussuunnitelma on päivitetty? Lähde:
Kuntakysely.

Taulukko 23. Kuinka usein valmiussuunnitelma on päivitetty? Lähde:
Kuntakysely.

Taulukko 24. Yhteisölliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan liittyvät suunnitelmat,
joiden ilmoitettiin puuttuvan. Lähde: Kuntakysely.

Taulukko 25. Henkilöstökoulutuksen tai muun tuen tarve valmiussuunnitteluun.
Lähde: Kuntakysely.

Kuvat:

Kuva 1. Opiskeluhoollon kokonaisuus. Lähde: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto>

Kuva 2. Yhteisöllisen opiskeluhoollon ryhmät ja suunnitelmat.

Kuviot:

Kuvio 1. Opiskeluhoitosuunnitelma on hyväksytty. Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 2. Opiskeluhoitosuunnitelmat on liitetty kunnan lasten ja nuorten
hyvinvointisuunnitelmaan. Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 3. Jos kunta on kaksikielinen, onko opiskeluhoitosuunnitelma saatavilla
sekä suomeksi että ruotsiksi? (n=25)

Kuvio 4. Yhteisöllisen opiskeluhoollon yhteistyökumppanit Manner-Suomen
kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 5. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman sisältö Manner-
Suomessa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 6. Sitouttava kouluyhteistyö koulutuksen järjestäjän tai oppilaitoksen
yhteisöllisessä opiskeluhoollossa Manner-Suomessa ja kaksikielisissä kunnissa.
Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 7. Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta.
Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 8. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan perehdyttäminen ja harjoittelu. Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 9. Säännölliset yhteiset turvallisuusharjoitukset Manner-Suomen kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Kuvio 10. Yhteisöllisestä opiskeluhollosta tiedotetaan huoltajia Manner-Suomen kunnissa ja kaksikielisissä kunnissa. Lähde: Kuntakysely.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

2024

Vaasa